

1
НАЦИОНАЛЕН АКАДЕМИЧЕН ТЕАТЪР "ИВАН ВАЗОВ"

а_1980_004610

ЗАСЕДАНИЕ НА ХУДОЖЕСТВЕНИЯ СЪВЕТ

София, 27 януари 1980 година

2

С Ъ Д Ъ Р Ж А Н И Е

ДНЕВЕН РЕД	3 стр.
ПРИСЪСТВУВАЩИ	4
ОТКРИВАНЕ	
предс. Дико Фучеджиев	5
ИЗКАЗВАНИЯ	
Филип Филипов	5
Юлиан Вучков	7
Славка Славова	15
Банчо Банов	21
Виолета Бахчеванова	23
Рачко Ябанджиев	27
Енчо Халачев	30
Васил Стойчев	36
Крикор Азарян	38
Николина Лекова	43
Кирил Неделчев	45
Георги Черкелов	46
Чавдар Добрев	53
ОТГОВОР НА РЕЖИСЬОРА	
Гриша Островски	57
ЗАКЛЮЧИТЕЛНО ИЗКАЗВАНЕ	
предс. Дико Фучеджиев	64
КАТЕГОРИЗИРАНЕ НА РОЛИ И ИЗПЪЛНЕНИЯ В ПОСТАНОВКИТЕ	
"За честта на пагона" и "Борци"	67
ЗАКРИВАНЕ	
предс. Дико Фучеджиев	68

НАЦИОНАЛЕН АКАДЕМИЧЕН ТЕАТЪР "ИВАН ВАЗОВ"

ЗАСЕДАНИЕ НА ХУДОЖЕСТВЕНИЯ СЪВЕТ

Стенографски протокол

София, 27 януари 1980 година

/Открито в 13,00 часа/

- 0 -

Д Н Е В Е Н Р Е Д

1. Обсъждане на постановката "Майстор Солнес" от Ибсен - втори състав.
2. Категоризация на ролите и изпълненията в постановките "За честта на пагона" и "Борци"

- 0 -

ПРИСЪСТВУВАТ:

Дико Фучеджиев
Георги Черкелов
Рачко Ябанджиев
Славка Славова
Николай Николаев
Крикор Азарян
Кирил Неделчев
Васил Стойчев
Николина Лекова
Крум Табаков
Банчо Банов
Виолета Бахчеванова
Юлиан Вучков
Чавдар Добрев
Енчо Халачев
Антония Каракостова
Филип Филипов
Любомир Кабакчиев
Гриша Островски
Атанас Велянов

ОТСЪСТВУВАТ:

Владимир Каракашев

Димитър Канушев

ПРЕДС. ДИКО ФУЧЕДЖИЕВ: Другари, продължаваме заседанието на художествения съвет.

Днеска присъствувахме на по друго представление. Имате думата. /Весело настроение/

ЧАВДАР ДОБРЕВ: Дадена е директивата. /Веселост/

ПРЕДС. ДИКО ФУЧЕДЖИЕВ: Защо директива? Аз казвам какво беше.

Др. Филипов.

ИЗКАЗВАНИЯ

ФИЛИП ФИЛИПОВ: Каза ни, че с този главен изпълнител нещата са целенасочени.

ПРЕДС. ДИКО ФУЧЕДЖИЕВ: Разбира се.

ФИЛИП ФИЛИПОВ: Че са целенасочени с оглед на конфликта.

ЮЛИЯН ВУЧКОВ: Вие правите изказване вече.

ФИЛИП ФИЛИПОВ: Не изказване, аз просто казвам каква е разликата в двамата изпълнители. Аз вярвам, че и в двамата изпълнители е включена режисурата, разкрили са своето богатство. Радвах се на неговия артистизъм, на неговото увлечение, когато е на сцената.

Също така бях извънредно много доволен от младата актриса която се включва в нашия богат и интересен актьорски ансамбъл първо за трупата и второ за спектакъла, в който всички с увлечение играят.

На мене ми харесва работата на авторите на спектакъла дотолкова, доколкото на този етап нещата на художника, първо разбира се на режисурата, на художника, на музиката... И когато слушах миналия път съображенията на колегите, виждам колко са били прави. И мисля, че в известно отношение от съображенията трябва

да се вземат някои неща както по отношение на музиката, така и по отношение на тази откъснатост от конкретната обстановка. Би трябвало да се намери едно преливане и Гриша Островски в същност каза, че нещата в тази посока - между него и някои от съображенията няма противоречия - ще бъдат търсени не само до премиерата но и след премиерата. И да вярваме, че не само пиесата, и не само режисурата и артистизмът, но и нейното богато философско разкриване ще се донаместват.

Аз си позволих да кажа тези съображения. Гледах на части спектакъла. Първо гледах в салона, след това в ложата и накрая пак в ложата, двете последни части гледах изцяло и спокойно. И трябва да ви кажа, че човек по-лесно забравя онова, което понякога му прави впечатление като нещо, което би искал да се стопи, да го няма, а се увлича от онова хубавото и тези неща, за които се говори миналия път тука, за които Гришата каза, че ще растат, ще се наместват със спектакъла, да вярваме, че така ще бъде, а аз съм сигурен, защото нашите артисти са много прецизни в своята работа и много от нещата, които сега не достигат или са в повече ще се стопят.

Пожеланието ми към актьорите е да бъдат по-земни на мест повече конфликтът да излезе на преден план между двамата герои.

Хубави думи искам да кажа за Ганчо Ганчев. Хубави думи искам да кажа за този актьор, след като казах тези най-обща впечатления за двамата централни изпълнители, които след като игра една положителна роля, му тръгна да прави положителни образи, които намери своето място. Не че преди го е нямал, но сега съвсем показва едно майсторство в такива епизодични роли. Нарочно с него искам да приключа, за да кажа колко е богато, колко е интересно, колко е пълна картината, когато и такива образи бъдат направени с художествена вещина. Просто един човек, който носи

на плещите си и възрастта си, и биографията си, и цялостната дрига на образа. Атмосфера от него има. Това, което се казва втори план от героя, той го носи като един облак около себе си, като една атмосфера.

Мисля, че пиесата ще има успех пред зрителите. И спектакълът ще има успех пред зрителите.

Аз просто на Гришата искам да препоръчам наистина своята закана, която каза миналия път, да я доведе докрай и то ще бъде с оглед на израстването на спектакъла.

Извишявайте, че се намесих така, другарю директор. Анализи не искам да правя, но под този ключ, под който са подхванати, нашите актьори играят. Мисля, че сега би трябвало двата ключа да се наместват.

ЮЛИЯН ВУЧКОВ: Понеже гледах и двата спектакъла, вече могат не само да разгранича тълкуването, равнището на изпълнението, но и същевременно общо да кажа какви неща в спектакъла има, независимо дали се играе от първия или втория състав, какви са силните и какви са слабите неща на спектакъла.

Миналия пак казах и няма да правя вече анализи за положителното, защото сега това е смешно вече при втория художествен съвет - отново тази култура на спектакъла, този отказ на режисьора да прави мелодрама, сантиментален спектакъл, въпреки че тази блестяща драматургия може да подхлъзне по тази линия режисурата и актьорите. И това е добре, че Гриша Островски върви към една по-голяма строгост на художественото внушение.

Но и тука именно вече това е пък обратната странана медала, която ни отвежда към минуса на спектакъла.

Аз трябва да ви кажа, че бих искал чисто субективно не като критик, а като един обикновен зрител, този спектакъл много повече да ме развълнува, другари, много повече да ме развълнува!

Без да бъде мелодрама, без да бъде сантиментален, емоционално да ме обвърже в много по-голяма степен и когато съм долу в зрителната зала, да не бъде един зрител, а да бъде един участник в спектакъла и ако трябва да мисля, да мисля заедно с актьорите, а не като наблюдател отстрани. Искам да забравя, че съм на театър, когато гледам този спектакъл.

А аз се извинявам, но независимо от всичките постижения на спектакъла, все още не мога да забравя, че съм на театър, като гледам тази пиеса. А когато гледаме Ибсен и специално тази драма ние трябва да забравим според мен, че сме на театър и просто да се пренесем в живота на тези хора, защото това не е брехтовски тип драматургия. Пък и трябва да се върнем малко вече не към брехтовското, а именно може би към ибсеновското, без да отричаме брехтовското, нека да го търсим. Но ние малко заради брехтовското години наред неоснователно подценявахме, позабравихме именно обратното. Като идеш в театъра, в най-хубавия смисъл на думата, като гледаш една от такъв тип психологическа драматургия просто да се забравиш бе и да станеш част от актьорския ансамбъл долу като зрител!

А аз го гледам този спектакъл доста дистанциран. Той ми действа малко умозрително според мене, малко суховато, дори и днеска, когато Кабакчиев - не искам да противопоставям двамата актьори, защото това е неприлично и неетично, ако щете - играе просто чувствително по-емоционално, а Чапразов играе по-рационално. Това си е право на двамата актьори. Но дори и днеска спектакълът като режисура просто като закваса, като замеса е доста още умозрителен и суховат според мен. И това нещо мисля, че трябва да го търсим в по-голям..., пък и актьорите да се забравят малко, ако щете, в тези обстоятелства. Да се върнем в това, което беше стихия на нашия театър бе! В цял свят се връщат актьорите

към това. Извинявам се сега, че ще дам пример, но да не бъде директно възприето. И в Съветския съюз, и в Щатите, от най-голямата социалистическа държава до най-капиталистическа, това е реалистичният театър, другарю Кабакчиев - забравяне на актьора в образа, една всеотдайност безподобна, която ми липсва малко в някои актьори от този спектакъл. И трябва да се търси особено в този тип психологическа драматургия, за която става дума. Малко повече топлина, повече горещина, повече сила и дълбочина на страстите, ако щете, без те да са игра на страсти разбира се, а просто да са изведени естествено от обстоятелствата, от взаимоотношенията и от вътрешния живот.

Бих искал да кажа в заключение цялата тази история в по-голяма степен да ме разтърси.

И нещичко за ритъма на спектакъла. Той далече не е дълъг два часа и половина само се играе дори с паузата. Това е дори твърде малко за една ибсенова драматургия.

Но общо взето на места ритъмът на спектакъла просто се губи, къса се. И едно нещо, понеже аз не искам тука така, ние много всичките, дори и актьорите, и театроведите, всички се впускаме доста в театроведски анализи. Малко по-практически трябва да поглеждаме на нещата понякога, когато се събираме тука на художествен съвет. Това е и моя слабост в немалка степен. Така просто като гледам апаратурата ми на зрител какво чувствава в спектакъла. Момент - свършва, точка! Друг момент - свършва! Трети момент - свършва! Четвърти епизод - свършва. Всеки епизод като че ли малко сам за себе си се отиграва.

Нямам усещането за тази пронизваща ос, за която Станиславски още говори, тази градация все пак на взаимоотношенията, това вървене по една спирала, която да пронизва целия спектакъл и да го изостря, и да стигне до едно разтърсване, защото конфликтът

е голям. Снощи гледахме и тука с Черкелов си споменахме един американски филм, едно криминале нищо и никакво, но виждаш, че тази външна криминална интрига, елементарно нагласена, просто те разтърсвабе, защото непрекъснато по спирала нагоре и нагоре, все по-надълбоко и все по-нависоко, и все по-дълбоко и все по-нависоко. А ние вече като че ли силите ни в средата на спектакъл се изчерпват и от там нататъка вече не можем да стигнем до тава-на.

И мисля, че в този план трябва и целият спектакъл, както и много други наши спектакли, малко да се задълбочават и да се изострят. Тази пронизваща ос трябва да я има. Иначе ще натежава малко техническото правене на нещата, а по-малко това отдаване, тази органика.

Сега минавам направо към изпълнителите с няколко думи само.

Аз съм много доволен, че Чапразов и Кабакчиев са много различни. Това е принос преди всичко на режисурата, нейно изискване сигурно и разбира се и на самите актьори.

За мене Чапразов е много земен, много суров в тълкуването на майстор Солнес и това е добре, докато Любо Кабакчиев води образа в подчертано романтичен план, по чертано романтичен. Това е най-точното, което може да се каже. И Кабакчиев има всички основания да подведе образа и да го разкрие в този романтичен план. Мисля, че това е негова сполука определена - именно така да не повтори онова, което прави другият изпълнител, а съвсем в свой романтичен план да изведе образа и той го извежда в този план отначалото докрая. Има за това, казвам, основания и в драматургията.

Друг плюс на Кабакчиев е, че доста е разработена ролята, има доста нюанси, доста акценти, не е така равно изпълнението.

Въпреки че веднага тука трябва да направя една бележка, както имах бележки и към Чапразов - малко имам впечатление, Любо, за от низините към височините много рязко преминаване и се получава малко впечатление за две звукови зони, ако мога така да се изразя - високата и ниската, високата и ниската! И това води до известна според мене монотонност.

Какво друго е едно подчертано предимство на Кабакчиев? Това е, че той е обърнат не само към партньорите си, а и към себе си. Просто виждаш, че той има една вътрешна драма, която непрекъснато я прекарва през собственото си същество насаме със себе си, в диалог със себе си влиза непрекъснато и в диалог с партньорите. Тази двупосочност у Кабакчиев е подчертано изведена в диалог със себе си, но и в диалог с другите, по повод на диалога със себе си влиза в диалог с другите и по повод на диалога с другите влиза в диалог със себе си. И тази двупосочност дава една сложност, дава едно по-голямо богатство и разнообразие на изпълнението.

А що се отнася до тази монотонност за двете звукови зони, тя е технически въпрос, който трябва според мене Кабакчиев да обмисли и да го преодолее.

Какво друго имам към него като бележка?

Все пак това, което проф. Филипов мисля спомена - има още известни елементи на декламативност. Обаче приемайки романтичния план и добре изведения романтичен план у Кабакчиев, мисля че някои декламативни интонации трябва според мене малко да се поспестят и да се приземят. Тук-таме виждаме някои познати жестове, да кажем тази ръка в джоба и пр. Може тези неща, които всички наши актьори обичат, Андрей пък така да си почесва носа да рече често и т.н. Тези неща може да се преодоляват според мен, за да не се напомня на други, а у Любо да кажем ръката в джоба често

и пр. ето тези неща според мене да се преодоляват малко.

И третата бележка, която имам към образа, не знам дали тук режисьорът ще се съгласи, но това е във връзка с тълкуването на образа. Аз мисля, че майстор Солнес буди в нас не само симпатия, а буди в нас и съпротива. Това е сложното и това е интересното. А у Кабакчиев засега той буди според мене подчертана симпатия и главно симпатия. Бих искал повече, Любо, да се изострят сцените и местата, в които ние оказваме съпротива на този човек, какво не приемаме в него, какво отхвърляме, негативното именно. Това според мене не е още достатъчно изведено като акценти в твоето изпълнение.

Ясно е каква съпротива - това е егоцентризмът, който той трябва да надделее, назадничавото ако щеш, затварянето в собствени си интереси, ограничеността вече ако щеш, поради това, че е стигнал до едно много високо равнище и вече от там нататък почваш да тъпчеш на едно място и да се връщаш назад.

Всичко това трудно се преодолява и съответно героят се озлобява на места, той ако щете изпада вече в един субективизъм и пр. Тези места, тази страна на образа - обратната страна, която ни кара да се съпротивляваме на майстор Солнес, според мене трябва чувствително повече да се очертае и да се изведе.

А хубавото, положителното е изведено чудесно в Кабакчиев. Тази пък борба да излезе от този кръг на егоцентризм и ако щете консерватизъм и т.н. и да излезе на един по-широк фронт просто, мечтата му да превъзмогне себе си - това е много добре направено в Любо. Мечтателят Солнес, който иска да скъса с това еснафско затваряне в себе си, това е дадено много добре в Кабакчиев.

Но нека да видим как той трудно се разделя с това нещо и са му скъпи обратните неща - удобството, именно, приковаването за установените неща, което го дърпа именно назад.

Сега за главната изпълнителка аз искам тука да кажа следното. Не знам дали моите колеги миналия път са го казали, защото аз по-раничко излязох. Считам, че това е едно подчертано талантиво момиче и искам да приветствувам неговото включване в нашия в скоби народен академичен театър и мисля, че това е една находка, както ние обичаме да употребяваме този русизъм, с много очарование момиче и даже с рутина.

Но тази нейна рутина според мене е нож с две остриета, тъкмо тази рутина! Аз смятам, че в нея даже и днеска се забелязва даже едно такова етюдно разиграване на ролята. Понеже има умение, тя е професионалист, макар и много млад, просто си е вече професионалист, виждам готови интонации. Тука сега режисьорът ѝ е казал да се облекне, тука така рязко да си извие ръката, тука сега да закръгли движението, тука пък да го направи диагонално пък там триъгълно и т.н. и т.н.

Малко повече непосредственост! Колкото и странно да е, бих пожелал на това момиче повече непосредственост, повече спонтанност, по-малко готови интонации и подчертаване какво е искал режисьорът от мене, какъв жест да направя, как да застана, как да се изправя, как да се приближа или да се отдалеча. На тази млада възраст бих пожелал по-голямо простодушие. То липсва малко на целия наш театър, едно красиво, очарователно, другарко Славова, простодушие, което ни грабва, за сметка на една умозрителност понякога, която ни обтоблъсква.

СЛАВКА СЛАВОВА: Защо към мене специално? /Веселост/

ЮЛИЯН ВУЧКОВ: Не, защото виждам одобрение във Вашия интелегентен поглед не за друго.

ОБАЖДАТ СЕ: Е-е-е! /Смях/

СЛАВКА СЛАВОВА: Щом говорите така, аз съм напълно съгласна с Вас. /Веселост/

ЮЛИАН ВУЧКОВ: Благодаря Ви, точно за това го казвам.

И с една думичка единственото бих казал, последното, за нея, една бележка - малко огрубява образа актрисата, малко го огрубява, казано с една дума, образа. Малко по-деликатно, по-всичко да бъде всичкото. Интонациите са все още малко груби и отдаването е малко грубо, и реакциите са малко груби, ако щете. Това е един образ и символ, и по-обобщен, по-извисен. Нека да го видим и конкретизиран, но за разлика от останалите - тука др. Азарян ми предадеха, че много хубаво е говорил за бита миналия път и аз споделям това, което ти казваш - да има бит-спектакъл в хубавия смисъл на думата, не битовизъм, но тя е контрапунктът на този бит, който предполагам, че ти си искал да го има. И тази извисеност, и това обобщение на образа може да се получи, като се отстранят тези грубости в характеристиката.

И това, с което ще завърша. След като видяхме великолепно изпълнение на др. Таня Масалитинова, прекрасна наистина в тази роля, трудно ще приемем на др. Жоржета Чакърва. Какви са тези работи, другари, една талантива наша актриса! Какви са тези готови интонации! Много така някакси примадонски готови интонации! Не бива така. Толкова талантив човек, зрял, но лошо просто, лошо, фалшиво, невярно, неправилно, изцяло извън пиесата. Пречи на спектакъла, пречи на Кабакчиев, който води в друг план образа, противоположен - на едно отдаване, на едно огнено втурване дори ако щеш в обстоятелствата и в образа.

И тя също етюдно разиграва ролята. Интонации готиви, такърката, застава... Трябва да казваме както на младите хора, така и на опитните актьори по-категорично някои бележки. Не бива така. Много неорганично играе. Тя е много талантив човек, но има тази слабост понякога да прави театро, обща слабост на нашия театър, малко тържествен е нашият театър и параден, и твърде театрализи-

ран не в добрия смисъл на думата.

Нека търсим по-голяма непосредственост и по-голяма земност, и по-голяма човешка отдаденост, топлина.

С това заключавам.

СЛАВКА СЛАВОВА: Аз исках да взема думата, ама преди Юлиан Вучков.

ПРЕДС. ДИКО ФУЧЕДЖИЕВ: Нищо, какво ти пречи? Юлиан само те подкрепя.

СЛАВКА СЛАВОВА: Не, ами защото как да се приказва като него!

ПРЕДС. ДИКО ФУЧЕДЖИЕВ: Като него никой не може. /Веселос

СЛАВКА СЛАВОВА: Аз миналия път нямах никакво намерение да се изказвам на миналия художествен съвет, защото исках да видя и другия състав, по-добре да се ориентирам какво е поискал режисьора от двата състава, в кой състав до каква степен какво е постигнато и тогава, ако мога, да направя моите скромни критични бележки.

Това, което ме накара миналия път да стана така спонтанно изведнъж да говоря с едни неподредени мисли, в един хаос и сигурно глупаво е прозвучало, беше моето голямо негодувание от следното. Много неприятен факт е това в нашите съвети - когато на сцената се появи едно слабо представление, слабо поради да речем слаба драматургия или слаба режисура, а пък нерядко и поради слаба актьорска игра, ние си впрягаме силите и започваме да мъкнем вода от девет реки, за да можем да утвърдим това слабо представление на сцената и започваме да се лъжем колко е хубаво, колко ах и ох!

Когато се появи едно такова радостно нещо като това представление - "Майстор Солнес", защото миналия път никой не може да ме убеди, че ние не бяхме развълнувани, ние бяхме до такава

степен развълнувани, че даже и др. Тенев, и Гочо Гочев си казаха, че са видели сълзи в очите си накрая, тогава ние хубавото го минаваме съвсем бегло, а пък така се задълбочаваме в няколкото недостатъка, които не са толкова страшни, така надълго и нашироко започваме да говорим за тях, че накрая човек остава с впечатлението, че едва ли не отричаме това радостно, хубаво, голямо събитие в нашия театър.

Просто това бяха едни уводни думи, за да ви обясня защо миналия път станах така и говорих така изведнъж хам-хам, без да си подреда мислите.

Днеска ще си позволя вече да направя няколко бележки съвсем конкретни, като вземам повод и от някои от критичните бележки на изказалите се от миналия път.

Това, което се говори за бита, някои намират, че има прекалено бит в представлението. Аз съм точно на обратното мнение. Според мене битът в това представление присъствува само толкова, доколкото е нужен и е до такава степен изчистен, до такава степен красив, че нито за миг той не ме подразни. Дори ако забелязахте, и това беше толкова чудесно, когато аз го видях на сцената, когато се налива от този чайник, аз рекох само да не потече чай или кафе! Нищо не потече, нищо не се видя да тече от този чайник. И това някак си страшно ми хареса.

Ето едни такива подробности има в спектакъла много, които абсолютно изключват присъствието на един груб бит на сцената. Това е според мене пак плод на вкуса на режисьора.

Сега по-конкретно за моите колеги.

Аз ще започна направо за Хилда. Не изхождам от моята представа за Хилда. Аз мисля, че когато правим някакви критични бележки, ние трябва точно да изхождаме от намерението на режисьора. А това, че може би аз съм си я виждала Хилда с някакви

дълги руси коси или някой друг да си я представя така, но режисьорът не иска да я види така, вижда я другояче. И от това негово виждане от там нататък аз искам да кажа кое ми се струва, че е сполука, кое ми се струва, че трябва да се оправи и може да се оправи.

Вие сте много прав. Това момиче вече да не говорим колко е талантиливо, какъв разкошен глас има, каква безупречна техника на говора! Ама ние нямаме млада актриса с такава техника на говора! Тя говори чудесно на сцената.

Но тази нейна рутинна е точно нож с две остриета. И аз днеска много ясно забелязах това. Какво е това в някакви по такива моменти обърне се и почне да говори към публиката! Защо?! Ами от това се губи органиката. Защо да не се гледат с Любчо?

Любчо, подведен от нея, също се обърща към публиката и почва да говори към публиката! Не ми беше ясно защо е това. И в такива едни моменти си казвам защо бе джанъм!

Същото прави и Жоржета.

Това според мене е един много стар прием в театъра, от който ние трябва да се отървем. Може да е и личен вкус, но аз казвам така: предпочитам да гледам гърба на един актьор и така да ми говори...

ПРЕДС. ДИКО ФУЧЕДЖИЕВ: Стига да е достатъчно изразителен

СЛАВКА СЛАВОВА: ... отколкото да гледа към публиката. А това при Галя е непрекъснато, ако го забелязахте. Говори, говори, говори, обърне се към публиката! Говори, говори, обърне се към публиката!

Същото забелязах и у Жоржета.

Мисля, че трябва да ѝ се направи забележка и да се оправи това. Аз така мисля:

Не знам дали режисьорът се вслуша в моя съвет, не видя

вам, сигурно някой друг му е дал съвет и привет, че си се вслушал в него, съвсем другояче изглежда днеска Галя с тази перука. Тези плитчици караха хората да мислят, че е някаква героиня, изкочила от Молиер и т.н. Днеска изведнъж друго излъчване! Ако сега обаче ти се дослушаш в моя съвет, в което се съмнявам /веселост/, аз ще ти кажа: облечи я другояче. Така, както е облечена, нейното облекло подчертава нейните грозни неща в тялото. Ако на нея ѝ се сложи една бяла широка ленена блуза, която е малко по-разкопчана, ами представяш ли си какви гърди има отдолу това младо момиче! Ако има някакъв широк ръкав, който като си вдигне ръката, тогава да се спусне ръкавът, па да се види тази ръка! Ако е с някаква пола груба, като се завърти, да ѝ се види кракът нещо, нали, /веселост/ тогава това ще помогне... Ама защо се смеете бе? Тогава това ще помогне, ще подсили жената в тази Хилде.

Защото на мене ми се струва, че тази роля трябва да се играе от 33-годишна актриса, която да изглежда 23-годишна на сцената. Това, което на нея ѝ липсва, то е просто житейският багаж.

Иначе тя е толкова заразителна, че ти забравяш тези неща. Аз ѝ приех и дънките, и блузата. Ама нали знаеш - хубавото разпалва желание за още по-хубаво! И като я видях днеска с тази перука и на мене ми се прииска защо сега и другото да не се дооправи, за да бъде чудесно това момиче. Просто аз така се радвам на това момиче, както представете си се радвам и на другото онова, как се казва онова, дето играе слугинчето? Ама то е една прелест! И като го видях днеска накрая как видя падането на Солнес, това ще стане една актриса маъо пачтение! Дано да се развива добре.

НИКОЛАЙ НИКОЛАЕВ: Много е сладка, много е добра.

СЛАВКА СЛАВОВА: Сега искам да се спра на двете изпълнители. Искам да кажа две думи за Таня Масалицинова и за Жоржета Чакърова.

В подкрепа на моите думи как винаги трябва да се изхожда от намерението на режисьора, не от своята лична представа, а от намеренията на режисьора, и от там да отправяш критическите си бележки.

Ето сега две намерения на режисьора, съвършено различни! И едната вярна, и другата вярна. Отварям скоба за Жоржета - прекалено много гледа в публиката. Това не бива да го прави тя. Но тя е солидна, тя е прецизна, тя е точна.

Лично на мене за Ибсен, нищо не знам от този пусти север но е така вътре в душата ми, ми се струва, че трябва ...

ОБАЖДАТ СЕ: А югът?

СЛАВКА СЛАВОВА: Югът хич. На мене ми се струва, че трябва да се играе както играе Таня, по ми допада трактовката на Таня от тази. По е необичайна ли, по е Ибсен, по е нещо така.

ЮЛИЯН ВУЧКОВ: По е изкуство.

СЛАВКА СЛАВОВА: Не мога да кажа, че и другото не е изкуство, но лично на мене това повече ми допада.

И сега - най-страшният въпрос - двамата Солнесовци.

Трябва да ви кажа, че мене днеска ме обхвана ярост по отношение на Андрей Чапразов. Ащ ще бъда по-искрена от Вас и ще кажа следното. При Любо Кабакчиев няма грешка. При Любо Кабакчиев абсолютно съм сигурна, че той си знае текста абсолютно точно, прецизно и не се нуждае от никакъв суфльор. И това е, което дава сигурност на другите наоколо, и това е, което днеска даде спойката в цялото представление. Просто сигурността на Любо, който фактически води представлението, се предава на другите и това е, ние знаем, че нашата актьорска работа на сцената е синджир марка.

Защо ме обхвана ярост по отношение на този наш Андрей? А бе изсипал ти господ такова очарование, такъв талант, такова

присъствие! На всичкото отгоре и имаш възможността - една възможност, която, уви, никоя от нас, жените, в театъра няма - да си избереш роля, па да речеш "искам да играя това"! Де на мене да ми се падне този късмет! И изведнъж излиза оня ден Андрей Чапразов и аз чувам суфльора преди да си каже той някаква реплика!

ЧАВДАР ДОБРЕВ: То ще си дойде.

СЛАВКА СЛАВОВА: А в моменти, когато той не слуша суфльора, когато го виждаш, че е вгълбен, когато си затвори очите, дори бих казала когато го виждаш, че го мързи да играе, той става един титан на сцената! Мисля, че съм права.

И просто аз не знам по какъв начин, затова, другарю Филип, аз онзи ден - Вие така скочихте против мене - казах, че нашите актьори трябва да присъствуват на художествените съвети.

ФИЛИП ФИЛИПОВ: Аз не съм скочил против Вас. Аз само казах че изпадате в противоречие.

СЛАВКА СЛАВОВА: Моля Ви се! Защото аз не вярвам някой да набере кураж сега и да отиде и да му каже това на Андрей Чапразов. А Гочо Гочев го каза така, че Андрей щеше да си вземе бележка от това.

Както защо Галя да не чуе това, което се говори и като лошо за нея! Защо бе?! Аз бях на 23 години, когато Боян Дановски ми писа двойка и ме скъса като бездарна по актьорско майсторство. Това е предизвикало голямо сътресение в моята душа, но това не ми е попречило все пак и аз да стана някаква актриса. Защо да не се учим да чуваме и да слушаме истината. Само така ще станем добри и големи актьори.

А Андрей си седи сега в къщи, мисли, че е хванал бога за брадата и това е. /Веселост/ А да беше дошъл тука и да чуе. Я си представете Андрей Чапразов да си знае текста и да не се нуж

дае от суфлър!

ВИОЛЕТА БАХЧЕВАНОВА: Тъй като няма никога да си го представяш, защо само го приказваш. /Веселост/

СЛАВКА СЛАВОВА: В Любчо Кабакчиев става ясно намерението на режисьора. И затова аз по никаква линия не мога да отправя някакъв упрек към режисьора.

Като заключение пак искам да кажа, че това е един дълбоко добре разчетен, разбран спектакъл, разбрано представление, с една такава култура, с един такъв усет за тази северна душевност. Дори и тази музика, която пристига с тези музиканти. Чудесно!

Така или иначе спектакълът ще има според мене много голям успех. Аз още веднъж ви желая на добър час!

БАНЧО БАНОВ: Бих искал да кажа само две думи. и те са повече така да се каже технически.

На мене ми се струва, че би трябвало да приемем този финал на спектакъла за разлика от предишния. На мене ми се струва този много по-силен и много по-верен най-вече на автора. Тука се разбра, че думата "падна", която днеска каза Жоржета, е една паразитна дума и тя ще падне от спектакъла.

Искам да обърна внимание на нещо, което съм го виждал вече десетина пъти по време на репетиции - падането на завесата.

ЕНЧО ХАЛАЧЕВ: Директорът излезе в антракта, обаче не уреди въпроса. /Веселост/

ФИЛИП ФИЛИПОВ: Вие искате всичко директорът да ви оправя!

БАНЧО БАНОВ: И режисьорът сто пъти каза, и кой ли не е казал, и ето и днеска пак стана! И аз моля много сериозно да се вземат мерки за това нещо, защото се страхувам, че ще стане и на премиерата.

ВАСИЛ СТОЙЧЕВ: Направо ще стане нещастие.

БАНЧО БАНОВ: Сега трябва да ви кажа, че аз отначало още съм против това, но ще го кажа тука и пред съвета - от сцените, които са в тази кутийка, думите - аз съм на осмия ред - не се чуват. Не знам какво трябва да се направи. Може би вратата да не се затваря ли, не знам какво, но веднага се получава друг филм.

ГРИША ОСТРОВСКИ: А бе нека да не се чуват бе! Ами аз не искам да се чуват.

ЧАВДАР ДОБРЕВ: Е, при Галя се чува.

ГРИША ОСТРОВСКИ: Аз не държа да се чуят бе! След малко излиза. Защо трябва всичко да е така... То са само три изречения нещо си говорят и след това разбираш какво е. Защо трябва непременно всичко да се чуе! Не трябва всичко да е в светло. Ако наистина толкова бъркам, ще ги накарам по-силно да говорят. Когато те говорят по-силно, се чува.

ГЕОРГИ ЧЕРКЕЛОВ: Може да се направи художествен факт, Гриша, това. Но да се мъчи зрителят... Важно ли е това, което трябва да се чуе? А може да стане това, че не се чува нищо. Не се чува, защото вънка ще се чуе. Но това трябва да се направи. Или едното, или другото. Даже да се махне едното стъкло на прозореца. Някой няма да види. Аз не виждах, че има стъкла. Някой ми каза.

СЛАВКА СЛАВОВА: Ами защото те са така изчистени! Ама да видим докога ще са така чисти! /Смях/

БАНЧО БАНОВ: Искам да кажа още само едно изречение - На мене ми се струва, че първото и третото действие са добри. Най-добро е първото действие. Все още има какво да се направи, все още има известна суровост и етюдност, и неовладяни неща и в двата състава във второто действие. Мисля, че тази атмосфера на мъртвило в този дом все още не е постигната. Именно тази атмосфера

принуждава Солнес към тази изповед. Именно това мъртвило ги кара да стигат и до истерични интонации, до тези големи начупвания.

Второто действие на мене ми се струва все още недостатъчно овладяно.

Но общо взето мисля, че нашият колектив, колективът, който се справи с този спектакъл, заслужава нашата висока похвала и аз също споделям мнението на другите, че това ще бъде един спектакъл, за който ще се говори в София.

На добър час!

ВИОЛЕТА БАХЧЕВАНОВА: След този чудесен съвет миналия път когато аз бях щастлива, че присъствуваме почти на студио за Ибсен и го свързвам с реализацията му на нашата сцена, ми се струва, че не мога много да допълня освен това, което и за мен е важно - че аз не мога да сравнявам нито с английския, нито с предишния спектакъл, аз мога да говоря за това, което гледах днес.

Даже трябва да ви кажа, че отивах обезпокоена от факта, че всички бележки, които чух тука, бяха влезли вече в съзнанието ми и се страхувах, че няма да бъде този непосредствен зрител, който вие бяхте първия път.

Излизам от спектакъла развълнувана. Трябва да ви кажа, че на мен много ми хареса и се радвах за Ибсен, за другаря Островски на нашата сцена и за колегите ми. Мисля, че е един художествен факт, който може да радва всички ни и който ме вълнува, през цялото време ме вълнуваше. Не си спомних за забележките до края на представлението - дали те бяха проведени, дали всичко беше вече^В друго качество минал спектакълът. Вероятно е било така. Но за тези в различни аспекти забележки аз не си спомних.

Може би съвсем бегло мога да кажа и за колегите, защото аз не мога да говоря на сравнителната степен и аналитично, както всички говорихте. Още повече че днеска вие всички сте се оттег-

лили малко, вие познавате вече пиесата от първия вариант. Вас не ви вълнува какво ще кажат, а как ще го кажат примерно текста. Но аз го възприемах абсолютно свързано като един спектакъл, като един човек, който е зрител в салона.

В този смисъл бих искала да кажа най-напред за др. Кабакчиев. На мене ми хареса така, както той се решил ролята си. Но има едно "но", което след това забравих, но сега, когато вие говорихте, аз се сетих, че и у мен е събудило едно желание да го споделя с него. На мене ми се струва, че влизането на Любо беше много голяма заявка. Самата поява, самият начин на желанието му да разкрие отрицателните страни на този майстор би трябвало - което каза фактически много по-точно Юлиан - непременно да го търси докрая. Тази жестока борба на егоиста в творчеството си, в стремежа да не допусне младите - това трябва да бъде като една нишка до последния миг, когато Галя успява да го проагитира. Може би на баланса на тази негова романтичност и на тази негова фактически грубост в някои моменти, които той сам трябва да си ги потърси, вече ще бъде свършено цялостен образът.

Така на мене ми се струва, че влизането му, първата част на това действие, даже разговорът му с бащата на Ганчо Ганчев трябва да бъде много по-силен, по-жесток. И много такива моменти, като намерите тази страшна суровина, с баланса на романтичните моменти, когато е свързан с Галя - струва ми се, че някъде на този баланс трябва да стигне образът, който по начало аз го приех и така.

За Галя какво да ви кажа? Аз просто съм - може би ще ви прозвучи суперлативно - много възхитена от нейната работа. Очаквах къде повече грешки на един човек, който идва от сцената на академията и пристига тук. И сега изведнъж ми се вижда, и даже бих казала, ако не ви прозвучи силно, че с тези данни, може би

с това начоло трябва да започва човек, който влиза в нашия театър. Това е авансът за едно бъдещо развитие на актрисата по моему, както го гледах днеска.

Не ме шокира с нищо. Аз не бих могла да кажа, даже я следях много по-остро, защото вече знаех всички забележки за Галя. И ми се струва, че тази техника, която някои отричат, от която някои се боят, трябва да я имаш, пък после как ще я канализираш, е вече въпрос на режисурата или на работата с този млад човек на сцената. Въобще не ме шокира. Обратното - само ме радваше. Тази е техниката, с която трябва да се започне - и говорна, и присъствие, онова, което аз обичам да казвам - като погледнеш, има ореол. Щом я следиш през цялото време какво прави на тази сцена, щом не можеш да си отделяш очите от нея, значи дарбата е налице.

На Галя ме подрази един много малък момент - едно обиграване на двете дървета отпред на авансцената. Много се извинявам, другарю Островски, но като че ли първия момент, не, много идеално направи първото и второто ми беше вече в повече. Говоря за трето действие.

ГРИША ОСТРОВСКИ: Сменен е мизансценът от един ден и тя затова не го направи веднага.

ВИОЛЕТА БАХЧЕВАНОВА: Да, точно. В първия момент много точно и във втория изведнъж викам, понеже всичко беше много добре, много уверено, аз лично много я възприех, и ми се стори единствен този миг малко...

Говорите за дрехите. Просто забравих за дрехите аз. Знаете ли, че преди няколко дни влязох да видя една такава мънинка частичка, защото прибягвахме по малко, и аз бях ужасно обезпокоена за тези панталони и даже се страхувах да кажа, защото знам какво значи актриса пред съвет. Това значи да получи комплекс и да си мисли за гащите. Много се безпокоях, даже споделих с Вас-

ко защо така са го решили. Точно това, което каза Славка - едно подчертаване може би не съвсем нужно на тези форми. Има някои хора, които не би трябвало с панталони, аз не съм имала слабост към панталони на сцена за себе си например и даже съм изягвала. Но искам да кажа, че и това не ме подразни през цялото време. Тя толкова ме ангажира актьорски.

Това, което сега предложи др. Славова, е много хубаво, но представете си, аз я гледах днеска как то си е изработило сядането с панталон. Всичко това една рокля ще го спъне и ще го завърти наникъде. Може би по-скоро да се търси блуза отгоре. И пак, въпреки някои неща. Иначе пък панталонът им дава много хубава свобода на тези деца, дошли там някъде от книжката на Хайди, тези книжки от детинството ни. На мене ми хареса страшно. Не ми действуваше лошо. Но може да се помисли. Само това за дървото не ми хареса.

От всички, които се изказаха тука, трябва да ви кажа, че съм страшно възхитена от Жоржета Чакърва. Сега това е въпрос на усещане, но за мен това беше толкова тънко изработване, такъв филигранен образ, та той ми действуваше да ви кажа направо на стомаха. Аз я усещах как се обръщаше, какво носи, какъв багаж. И не знам, може би понеже познавам северните народи, но тя е толкова типична северна, колкото едва ли може да бъде. Била съм няколко пъти и в Скандинавия, и в Дания. Това са точно същите търпеливи жени, които мислиш, че нищо не носят и които вътре са цяла бездна. И на мене страшно много ми хареса Жоржета Чакърва. Това е мое лично мнение.

Радостна съм, че имаме такава хубава премиера и че ние говорим много, защото според мен тя ни вълнува и ни предизвиква да си кажем мнението.

Това са моите думи.

РАЧКО ЯБАНДЖИЕВ: Другари, аз не бих искал да повтарям, разбира се това всеки би го казал, а искам съвсем накратичко да започна с няколко думи само.

Спомням си на съвета, когато разпределяхме пиесата, Чавдар Добрев каза: странно ми е как има актьори в театъра, които да не желаят да играят Солнес, специално за тази роля. Аз пък се чудя как толкова години, в театъра съм близо 40 години, така ли е, Филипе, тази пиеса досега не е била включена в репертоара. Не мога да си обясня какви са причините.

И не мога да не изразя голямата си радост от такъв голям автор за това, защото пиесата е прекрасна и за това, защото ние имаме такъв букет от талантиливи актьори, които могат достойно да я защитят, както виждаме какво се получи сега, след като гледахме тези две репетиции.

Това за актьорите.

Другари, по отношение на бележките, които се правят, аз мисля, че тези бележки при тези талантиливи актьори, които ние имаме тук, много лесно може да се избегнат. Но причината според мене за такъв голям и дълбок автор е, че този репетиционен период според мене е малък, кратък. Ами, другари, това е една бременност, която трябва да се износи. Тя не може да се прекъсне на дата, на която ние поставим премиерата. Това е сложна пиеса, това е трудна пиеса и за режисьора, и за актьорите. Не става дума за отлагане, но аз виждам в перспектива какво още би станало от този драматургически материал, така да се изразя.

По отношение на текста като актьор много странични, външни на театъра хора са ме питали и са казвали: а бе как можа да научиш толкова думи?! Ами това за нас е най-простото и същевременно трудно разбира се, но най-лесното е това - да се заучи текстът. След като се заучи текстът, тогава почва трудното. Тогава

идва голямото, тогава идва големият баир. Говоря го от опит, до колкото имам. Спомням си, аз съм играл също големи роли, седя в къщи, кълва, уча. С Яго имах 140 страници, с Ленин и пр. Но когато научих текста, аз тогаз се уплаших. Тогава почва трудно-то.

Просто искам да споделя това, което Славка Славова каза тука за моя приятел и колега, когото страшно много ценя и на когото мъничко му завиждам да ви кажа и за данните му, и за качествата му, и за присъствието му, и за таланта му. И съвсем никакси... Но смятам, че ако той имаше това време, по-дълго, мисля че щеше да бъде така.

ОБАЖДАТ СЕ: Шест месеца да му дадем, все същото ще бъде.

РАЧКО ЯБАНДЖИЕВ: Не знам, така ми се струва на мене. Защото случаят е такъв специално за него. И аз бих поговорил с него приятелски, бих му обърнал внимание на някои неща, които смятам, че биха му помогнали.

Не мога да не споделя радостта си от тази млада актриса с две думи само да кажа - която тепърва почва в театъра. Това е действително едно талантливо момиче и просто удоволствие е да седиш в салона и да не се измъчваш от това да чакаш да чуеш какво говори, какво казва. Една блестяща техника има за младостта и за първите й стъпки. Просто искам от сърце да й пожелаая на добър час. Тя вече има място и то солидно място в нашия театър.

Бих направил и една бележка, понеже става дума тука за говора. Не е "з вас", а "с вас". Това трябва да й се каже просто да й се обърне внимание. Не "з венеца", а "с венеца", което малко ме подразни. Аз съм малко педант в това отношение. Това е съвсем младо момиче и би могло да оправи тези неща.

По отношение на бележките, които тука направи Славка Славова, в един пункт не съм съгласен с нея - специално за младия

човек, съвсем младия. Аз съм имал също такъв случай, Славе, като тебе, когато ми казаха отдолу, на 23 години бях, че съм безнадежден случай, един от преподавателите, и ме пита "какво учиш, по-добре иди учи там". Аз си знам как го понесох това нещо.

СЛАВКА СЛАВОВА: Ама го понесе.

РАЧКО ЯБАНДЖИЕВ: Понесох го страшно. А знаеш ли как тя ще го понесе или как трети или четвърти?

Ако актьорът е зрял и му се кажат тези бележки, ще ги приеме.

ЮЛИЯН ВУЧКОВ: Ще му бъде безразлично.

РАЧКО ЯБАНДЖИЕВ: А бе може да не му бъде безразлично. Не знам.

ГРИША ОСТРОВСКИ: Няма такъв, на когото да бъде безразлично. Правят се, всеки се прави.

РАЧКО ЯБАНДЖИЕВ: Възможно е.

ГРИША ОСТРОВСКИ: И нервите, и всичко това е криене на самочувствието. Няма такъв да му кажеш нещо, ипък да му е безразлично.

СЛАВКА СЛАВОВА: И няма такъв, който да не чете критика. Който ми каже, че не чете критика, да си яде ушите. Всички четат критиката.

РАЧКО ЯБАНДЖИЕВ: Сега по отношение на тази сценичка, вече се говори за нея, каза се - когато са зад стъклата. Действително зрителят се измъчва, иска да чуе, защото се говори нещо, да не пропусне нещо. Съвсем е глухо. Вярно, когато говори Галя, тя има пробивна сила и се чува.

ГРИША ОСТРОВСКИ: Там съм й рекъл да се чува.

РАЧКО ЯБАНДЖИЕВ: Именно де, аз сега разбирам, че ти си го търсил това нещо. Може би този плексиглас...

ГРИША ОСТРОВСКИ: Едно стъкло ще се извади.

ГРИША ОСТРОВСКИ: Едно стъкло ще се извади.

РАЧКО ЯБАНДЖИЕВ: Едно стъкло да се извади, за да не се мъчат хората да чуят какво става там.

За музиката бих искал да кажа нещо. Това са вече съвсем технически работи, които на мен ми правят впечатление. Когато чука тя на вратата и влиза и почва диалогът между двамата, ще ми се музиката да отиде малко на по-заден план, по-тихичка да бъде, илюстративна.

КРУМ ТАБАКОВ: Там няма музика, Рачко.

ЧАВДАР ДОБРЕВ: Значи друг момент е.

РАЧКО ЯБАНДЖИЕВ: В първо действие. Може би е по-нататъка Малко да се свие музиката.

ГРИША ОСТРОВСКИ: Добре.

РАЧКО ЯБАНДЖИЕВ: И разбира се в никакъв случай, това бих искал да го кажа накрая, да не се чува суфльорът, защото е странно. Аз бях на шестия ред и го чух.

ВНЧО ХАЛАЧЕВ: Самият факт, че два дена ние тука разсъждаваме върху този спектакъл и то доста активно, без някой да ни кара насила да стоим по три-четири часа, вече е едно достатъчно указание за факта, че имаме върху какво да се спрем и какво да разсъждаваме.

Мене ме радва не само конкретният факт, а това, че наистина в театъра става нещо, за което се говори и в критиката - че в театъра нещо се е раздвижило, т.е. започват да се говорят много истини. Аз съм присъствувал на много съвети, където нещата не са били чак толкова прилични и се говорят къде-къде суперлативи, къде подменяне на истината с неистинност. От това не би спечелил никой - нито актьорът, нито режисьорът, нито театърът като цяло.

Ето това мисля, че е един чудесен симптом - това обсъжда не и тези последни обсъждания, които стават изобщо. И този факт,

че вчера цялата критика беше събрана тука, почти цветът на критиката, и анализите, които бяха направени, и този факт, който днеска др. Юлиан Вучков обърна един съвършено друг поглед по отношение на оценката - практическата полза, която трябва да има от това обсъждане конкретно, все пак актьорът трябва да си отиде с нещо точно, което е казано по повод на неговото изпълнение, режисьорът по повод на неговото тълкуване, това е вече онова, което дава предметен смисъл на това събиране.

Анализ в по-малка или по-голяма степен всеки от нас може да направи и може да оцени по достойнство драматургията, какви качества има драматургията и според нашето въображение достатъчно широко и по-тясно да си представи как би звучал един спектакъл извън режисьорското решение.

Но ние тука имаме едно режисьорско решение и то според мене доста категорично и във второто представление, което гледахме сега, дори аз смятам, че второто представление по-точно отговаря на неговото решение. Малко по-трудно ми беше на първото представление да си представя точно какво е търсил Гриша Островски, докато днеска ми се струва, че в това решение той е по-точен, по-ясен бих казал като намерение.

Мисля, че нещата, които се казаха за тази чудесна организация на спектакъла във всичките му компоненти - като сценография, като осветление, като музика - действително присъствуват с голяма сила, с голяма вещина бих казал в представлението и са композирани по един точен и категоричен, недвусмислен начин.

Мисля си още, че когато тръгваме да критикуваме един спектакъл, трябва да изхождаме преди всичко от намеренията на режисьора, независимо от това дали ги приемаме или не ги приемаме и доколко те ни допадат като вкус лично на нас, индивидуален вкус или не.

Тези намерения са демонстрирани и проведени според мен така, както е решен спектакълът от Островски, във всичките му компоненти, включително и в актьорската игра. Малко по-късно ще се спра на актьорската игра за един проблемен въпрос, който според мен не е въпрос на намеренията и на решаването от страна на режисурата на този проблем, но е по-скоро проблем, който стои пред театъра.

Струва ми се, че Островски успява в цялостното решаване на представлението от неговата гледна точка. И пак казвам - независимо от това дали на нас ни харедва или не, но той си има една определено избрана гледна точка и строго я преследва. Даже тези поправки, които днеска е правил, не нарушават и не подсказват че той хаотично се движи да налучка поправката на спектакъла си, а към нещо, което е изтеглено към неговия поглед на виждане на цялостта на спектакъла.

В този смисъл и тази романтичност, за която се говори в поведението на Кабакиев, особено в поведението на Галя, която и първия път, и втория път показва този афинитет към такова поведение, е вероятно по-близко до режисурата и повече го е търсил повече му допада. Това се вижда.

Споменах за един проблем, който др. Вучков подхвърли тук бегло с една дума само малко иронично, но аз бих казал, че той е доста сериозен проблем и доста драматичен даже бих казал. Ние се увличаме и актьорите ги обличаме от пиеса в пиеса в нови костюми, в нови дрехи, в нови думи в новите роли, които има да играят, а те остават със старите привички, със старите навици, със старите жестове. Забележете колко характерно е това особено при такъв блестящ актьор, за който се говори вече и аз споделям това нещо, какъвто е Чапразов - колко стари познати жестове, които веднага ти нарушават впечатлението от цялостта.

Същото нещо се отнася и за др. Кабакчиев, към когото също днеска имам да отправя много похвални неща, аз ще се спра на неговото изпълнение специално след малко, но тези жестове не говорят ли това, че ние говорим от името на друг характер, а сме така, както сме си изработили една представа в живота бих казал и както на нас ни е удобно и приятно да се държим на сцената.

Спомням си по този случай, това, което казва Оливие, когато започва да търси образа отвън навътре при неговото решаване а си спомняте и резултатите - колко той е неузнаваем във всяка своя роля. Понякога даже ако не прочетеш на афиша или не събщи дикторът участниците в спектакъла, не можеш да разбереш, че това е същият актьор, който е променен.

Мисля, че жестът и поведението, реакциите, рефлексите би трябвало да отговарят също на вътрешния характер, на онова, което с толкова труд ни занимава и ние търсим в поведението на актьорите.

Гриша, не отправям към тебе тази бележка. Аз използвам случая, за да поставя този въпрос, който лично мен ме много занимава.

Това говори, че от една страна имаме усилия за едно потапяне, за едно психологическо вгълбяване и едно достатъчно силно вътрешно уж изменение, а тази външна характеристика, тази графика, която ние правим, говорят за други познати неща, които са в пълен разрез и се бият с това ни намерение, с това ни търсене. И от там - някакво разминаване, което е за сметка на характера, за сметка на образа, за сметка на цялостта на звученето на представлението.

Конкретно за Солнес - това беше една скоба, която отворих по този проблем - в изпълнението на Кабакчиев и на Чапразов. Мисля, че са най-основателни тези твърдения, които говорят

за нежеланието или не знам какво на Андрей, или успокоението, да си научи текста и това негово внимание по-скоро какво ще каже какво ще бъде следващото, за да може той да изгради една цялостна линия на поведение.

При Кабакчиев разбира се това е избегнато. И онова, което много ми харесва, то е, че той е потърсил един поглед навътре в образа. Юлиан Вучков се опита да го обоснове, но ми се струва, че още нещо трябва да се добави към това, което той каза. Това двойствено вглеждане в себе си, водене на диалога - вътре със себе си, поводът, който той използва, за да почне да задава едва ли не въпроси към себе си. И задавайки тези въпроси, аз имам едно пожелание към Кабакчиев - да не бъдат толкова показани, повече в сила, повече във вик на места, не нюансирани, отколкото именно в едно вътрешно питане на самия себеси, т.е. разговор като че ли със своето второ собствено аз. То се усеща, много конкретно се усеща и затова говоря аз за тази линия. Явно, че то е търсено и от режисурата на първо място, и от актьора, който провежда това сега. Но ми се струва, че ако тази показност се тушира или се избегне по някакъв начин, ефектът би бил много по-силен. Струва ми се, че тази двойственост изобщо е по-близка до поведението на героите несамо в Солнес, за когото се говори, че е малко луд, малко откачен и малко е по-особен, но ми се струва, че нагласата на всички герои е такава, че би трябвало да се търси и в тях една по-голяма двойственост в поведението. На места са доста директни бих казал, доста открити - в желанието си да бъдат ясни - исканията и намеренията и ние веднага ги дешифрираме с първата реплика или с първата дума на изречението на места тези неща.

Затова, ако това се направи, а мисля, че има още възможност, би било само от полза за цялостта на представлението,

на неговата внушителност, която и така е категорична в този си вид.

И две думи искам да кажа също за младата изпълнителка. Мисля, че тя е актриса с бъдеще, но тя трябва да се предпазва много от всички предварителни аванси бих казал и похвали, които могат да се направят, тъй като малко е опасно и подхлъзващо това нейно устремно движение, което дава това впечатление на малко помпозност, на малко прекалена сигурност - слагам в кавички сигурност - прекалена, защото тя не е толкова сигурност на образа, колкото едно малко такова излишно даже бих казал, пречешо самочувствие в случая за една по-голяма простота и по-голяма дискретност, каквато очевидно тя би могла да постигне, независимо от това че не е по-възрастна и че годините ѝ са само 23.

За очарованието ѝ не искам да говоря. То е безспорно. То ни заразява още със самото показване. Това са очевидни неща и ние трябва да говорим, щом сме казали, че ще говорим истината, както казва Славка, само истината и само истината.

Още една бележка, която се отнася до цялото представление. Лично на мен ми се струва, че малко - разбира се не знам как би могло да стане това нещо, да дам рецепта - една по-съвременна интонация ми липсва на представлението, едно съвременно приближаване. Засега аз не мога да отговоря на този въпрос как трябва да стане това. Просто то съществува като цяло. Вероятно др. Островски по-добре разбира това нещо как би станало.

Но мисля, че представлението е направено, много здраво е построено и ще има много голям отклик в нашите зрители и надявам се не само зрителите, но и в критиката. То заслужава да бъде отбелязано.

На добър час, Гриша!

ВАСИЛ СТОЙЧЕВ: Първо бих искал да кажа за това, че др. Островски при честите ни срещи долу продължаваше под формата на шега да подхвърля за това, че ние искахме с неговата постановка да решим всички проблеми на театъра. Той имаше основание за това, че ние много държахме да има втори състав, втори изпълнители. И аз мисля, че вече и той е убеден колко много спечели от факта, че тази пиеса има два състава.

Аз не мога да си представя, че тези разисквания в двата дни щяха да бъдат такива, ако ние няхахме и втори състав. Виждат как единият състав работи за сметка на другия и дава възможност нещата, постигнати от едните изпълнители, при сравнителната степен вече да се оценяват както едните, така и другите. Става нещо по-богато и по-интересно в трупата. Иначе ние ще оставаме на едни и същи факт и мисля, че сами ще ограбваме себе си и няма да се получава това, което се получи сега при обсъждането на този спектакъл.

Мисля по тази посока, че нищо нямаше да загуби спектакълът, а напротив - и театърът щеше да спечели, и др. Островски, ако и на останалите мъжки роли имахме по двама изпълнители, още повече че това ще решава съдбата на спектакъла и по-нататък, за да можем да делим трупата си така, както би трябвало да търсим деление на всичките си спектакли - и за камерна сцена, и за трета сцена.

Разбира се не омаловажавам с нищо постижението на Ганчо, на Славчо и на Емил. Но случаят с Емил Джамджиев и Юри Ангелов подсказва, че ние и там бяхме прави, другарю Островски, когато предлагаме още тогава да вземете втори изпълнител Емил Джамджиев. Дойде се до момента, когато той влезе и трябваше да влезе за три репетиции.

Между другото днес според мене Емил игра много добре за

разлика от това, което видяхме първия ден.

Убеден съм, че ние трябва да продължим това си изискване Печелим само от това, когато има два състава, колкото и да е трудно, колкото и да се делят репетициите и колкото и да се намалява репетиционният период.

Другото нещо, което бих искал да кажа, това е за младата изпълнителка Галя. Мен ме смути много един от първо изказващите се критици онзи ден, когато каза, че "какво от това като е млада актриса, тя е назначена в Националния театър и ние трябва да пристъпваме към нея с аршина, с мярката, която подобава на актриси от Националния театър".

Според мен това беше малко по-насочено изказване, което слава богу, че не се оправда.

Критичните бележки и дразнещите неща, които имаше в Галя днеска видяхме Галя отърсена великолепно от тези неща и тя показва че може да прави и едното, и другото. Но според мене, колкото и блестящо да се промени финалът, и днеска финалът спечели много и според мене това е истинският финал, защото имаше едновременно с радостта от въздействието на този човек и болката от загубата. Всичко според мен беше точно за разлика от онзи ден.

Но какво ми се струва, че сега в момента липсва в днешната репетиция у Галя? Изгуби се като че ли, вие го казвате тролчето аз бих казал тролчето в нея - това, което беше силно като предизвикателство към този човек, което беше много по-ярко, разбира се някъде имаше и фалшиво миналия път...

ГРИША ОСТРОВСКИ: Всичко искате вие! И едното, и другото!
/Веселост/

ВАСИЛ СТОЙЧЕВ: Не. Миналия път тези неща бяха много по-ярки, по-силни. Може би, такова е моето изискване, да се запази и едното, и другото. Това е според мене. И е лесно постижимо,

защото тя показва миналия път едното, а сега показва другото. Зна-
чи някъде между това е възможно.

И освен за техническите неща, за които ние много сериозно
трябва да си помислим, защото не може едно нещо, което се гради
в продължение на час, час и половина или два часа от актьорите,
за една - за две секунди да се разруши илюзията в публиката за
всички тези неща.

Мисля си, че завесата трябва да пада винаги пет секунди
по-рано в момента, когато двата прожектора осветяват, и това, ко-
ето искате - просветлението в сцената - да става в мига на падаш-
та вече завеса. Струва ми се, че ефектът ще бъде много по-силен
и няма да се получават живите картини - нещо, което вече натежав
и става в повече.

И другото нещо на финала преди да изляза, което бих иска
да кажа радостта си от това, че ние сме на прав път и това, което
др. Фучеджиев беше написал до Комитета за държавен и партиен кон-
трол за ползата от гастролите. Аз мисля, че това е едно доказате-
ство и оправдаване на тази система на гастролещите, на кане-
нето на чужди режисьори и художници. Да приветствуваме един та-
къв много, много сполучлив гастрол на нашата сцена - гостуване-
то на нашата сцена на др. Островски.

На добър час!

КРИКОР АЗАРЯН: Аз сигурно ще повтора някои неща тука във
всички изказвания, които станаха тука, повече или по-малко раз-
лични, но мисля, че в изказванията прозираше тази истина, че
наистина днешното представление по-точно ни разкри и пиесата, и
намерението на режисьора в смисъл, че имаше много по-голяма точ-
ност, имаше много по-голяма яснота. Изреченията, свръхсвръхзада-
чата, намеренията, смисълът на нещата бяха написани по-точно.
И в този смисъл приносът както на Кабакчиев, така и на Галя, коя-

то игра според мене много по-вярно, просто много голямо развитие има при нея, особено като сравнявам някои репетиции, които съм гледал преди десетина дни, просто се вижда, че това момиче бързо влиза в ролята. Не че няма какво да се желае от такива роли и образи. Винаги има. Но важното е, че тя се движи в една правилна посока.

Така, както започна спектакълът, изведнъж аз се подготвих наистина, както тука някой каза, за една много сериозна заявка. За съжаление във второ действие има едно пропадане. И аз мисля, че тука просто им липсват репетиции. Просто им липсва една по-голяма сигурност по линия на композирането на образа и композирането на конфликтите.

ГРИША ОСТРОВСКИ: Вярно.

КРИКОР АЗАРЯН: Докато в трето действие отново нещата се стабилизират.

Сега искам да се спра тука на един проблем, в същност два.

Единият е това, което каза Юлиан Вучков. Мисля, че това е нещо, което е много важно, и не се съмнявам, че и др. Островски, и изпълнителите на ролята на Солнес си дават сметка, но може би така да се каже пред многотията от проблеми, които трябва да решават, малко го подценяват. Става въпрос, другари, за това, за което говори др. Вучков - че майстор Солнес не бива да бъде само симпатичен. Това диалектично единство, това така да се каже противоречие от за Солнес и против Солнес, това е солта не само на пиесата, не само на конфликта, не само на представлението, но и на философията на произведението. Мисля, че на това трябва да се обърне много голямо внимание.

Просто днеска като гледах, си дадох сметка, че в пиесата стават две смърти: умира старецът и накрая умира Солнес. И като

че ли патосът на представлението, както е сега, е обърнат изключително към консумиране, към катарзиса на смъртта на Солнес.

Защо? С какво смъртта на другия старец, който е бил учител на Солнес, за нас трябва да бъде по-евтина? Това, че става зад кулисите ли? Но и смъртта на Солнес става зад кулисите. Според мен това се подценява, а именно това е реалният факт. Има една смърт, с нея започва и виновник за тази смърт косвено е самият Солнес. Той е обърнал гръб на учителя си, на вчерашния си учител. Той го експлоатира. Вижте как той в първо действие говори че той бил полезен с някои свои знания, които имал и т.н. Експлоатира сина му. Има много отрицателни черти.

И аз мисля, че образът само ще се обогати, проблемът на спектакъла само ще се извиси от това, че ние не крием тези недостатъци, тези сенки в характера на Солнес, защото имаме среща с личност. Той може да не е герой, но е личност.

И във връзка с това е и второто. Не съм сигурен, може би ще прозвучи глупаво и несъстоятелно това, което ще кажа. Аз като четох пиесата, това не го усетих. Първия път, като гледах, също. Но сега като гледах, Кабакчиев мисля, че много интересно прави последната част. Той влиза уплашен, той влиза смачкан, той влиза смутен. И тази страхливост, която има при него за предстоящото, мисля, че е много хубаво, много ценно, много човешко и много вярно в параболата и композицията на образа. И това, че конфликтът така да се каже между него и Хилда продължава и не само продължава, но кулминацията се измества и идва точно тука пред решението му в края на краищата да се качи, мисля, че е много вярно.

И тогава аз изведнъж си казах: защо ние романтизираме тази тема за въздушните замъци? Най-вече от наша гледна точка. Защо? Защо искаме да кажем, че въздушните замъци - това е най-

възвишеното нещо?

Пак казвам, може би греша. Тука Островски най-добре знае защото той е най-вътре в това. Но мисля си, като чух днеска, че в текста може да се обърнат нещата в ироничен план в смисъл Хилда да каже на него "ти, майсторе знаеш ли какво можеш да строиш? Ти нищо съществено не можеш да строиш. Ти можеш само въздушни замъци, защото те са точно тези, които са подходящи за хора, които се боят от високото".

И той го разбира според мен така. Той казва: да, ще строи въздушни замъци, но с каменни основи. Ще строи въздушни замъци, но в смисъл необходими и полезни.

Аз мисля, че това е ирония. Това, което миналия път се гвореше за липсата на този аспект, тука мисля, че така да се каже конфликтът навлиза в нов характер. Струва ми че, че от една наивна арогантност на Хилда във второ действие, където казва "не бива, вие не бива, аз мога", тука вече има качествена промяна на характера на конфликта. Това е много интересно. Тука тя го иронизира.

И тогава още по-силно ще дойде обратът на нещата.

Във връзка с това аз си мисля, пак казвам, независимо от това, че много хора го казаха, просто го повтарям, защото трябва да ви кажа, че много анахронично и много чуждо на представлението и за съвременното звучене, за което Халачев говори, и това, което др. Филипов каза в началото за едни изнесени апарти към публиката - много дразнят тези неща, другари. И при Жоржета. Мисля, че сцената между Жоржета и Галя в последното действие има една функция. Жоржета, жената на Солнес, според мен не разказва тази история въобще за куклите, а тя се бори да предизвика съчувствието на Хилда. Така би трябвало да бъде. И тя спечелва, тя побеждава, защото Хилда излиза от този двубой с това - "няма

смисъл, аз не мога".

Това е конфликт, другари. А тука сега тя ще обръща фронтално и ние виждаме в същност психологическо изнасяне. Тука има малко психо в смисъл разстроени нерви, жена, която е играла на кукли, а не такъв конфликт, в който е издържана цялата пиеса до тогава. В цялата пиеса аз виждам кой за какво и защо го говори, а тука изведнъж отказ от този начин на построяване на конфликта и на действието.

Сега може би е дребнаво, искам да завърша с това, но да каже няколко неща, които, другари, пак казвам аз също като поставям, има един момент, в който не обръщам внимание на това нещо. Казвам: е не мога, за това вече не ми стигат силите. В края на краищата има театърмайстор, в края на краищата има завеждащ постановъчната част, не мога. Има и помощник-режисьор. Нека те да се оправят.

Но, другари, аз моля просто другаря Островски с правата си на режисьор-постановчик, с цялата си строгост и възискателност да иска! Другари, разберете, това е страшно от сцената на Националния театър, когато аз виждам как отстрани пожарникарят минава и застава до стената!

БАНЧО БАНОВ: И даже говори!

РАЧКО ЯБАНДЖИЕВ: И говори. Това е кошмар!

КРИКОР АЗАРЯН: Ама аз го виждам това нещо. Отива на кино! Там отпред Солнес и Хилда говорят. Е как ще отиде този пожарникар и ще застане там, като ще го видят 150 души от салона! А стига и само двама души да го видят, за да бъде това нетърпимо за нашата сцена. Е не може, след като на един художествен съвет се закачва завесата, на втория пак да става това нещо! Не може, когато отзад се пали огън - това хубаво решение на режисьора, толкова е поетично, димът, и аз виждам маркуча на устройството

за това и този маркуч се вдига и сваля като някаква черна дебела змия, като че ли една боа се движи отзад.

И декорът мърда. Когато преди се появи Хилда във второ действие, този стабилен дървен строеж, ти виждаш как кулисата се мърда!

Аз виждам, другари, когато във второ действие вероятно суфлърката, която трябва да ви каже, че добре суфлира, защото аз не я чувах, отишла е да суфлира на др. Кабакчиев от лявата страна от зрителната зала вероятно защото по мизансцен е там. И когато се премества, и на миналото представление, аз на миналото представление не можах да разбера, а сега видях защо. Защото тя минава отзад и минавайки, закача софитата.

Това са дребули, но трябва да ви кажа, че те са много важни.

НИКОЛИНА ЛЕКОВА: Много се извинявам, понеже и аз трябва да изляза, искам думата.

Вероятно ще повтора неща, които се казаха, но радостно е, че се повтарят такива неща. Замене също премиерата, която пре стои, е едно радостно явление за нашия театър първо, защото имаме среща както театърът, така и публиката с една сложна богата драматургия и много ценни неща се казаха и вчера, и днеска по повод на тази драматургия. Знаем, че когато театърът се срещне с такава драматургия, до последния спектакъл изникват нови и нови проблеми. И даже тогава, когато след десетото или дваисетото или триисетото представление режисьорът се оттегли, актьорите непрекъснато ще трупат багаж, който им дава авторът, за да бъде представлението все по-зряло и по-зряло.

Но просто споделям, че тази среща е радостна и от други компоненти - заради режисурата на др. Гриша Островски, дълбока, културна режисура, разчетена, заради участието на двамата актьо-

ри - Андрей Чапразов и Любомир Кабакчиев. Много ми се иска да не е докрая вярно това, което се сподели тука за текста по отношение на Андрей Чапразов. Или това, което достигне до него, така да достигне, че да му помогне и да намери и той най-верния път в решаването на своя образ.

Искам разбира се специално да поздравя Любомир Кабакчиев за днешната репетиция, Таня Масалитинова, Жоржета Чакърова, у която са по-сурови нещата.

Но пак ми се ще и на мене специално да изтъкна участието на младата наша колежка Галина. Наистина това е едно много талантиво младо момиче, хвърлено в много дълбоки води, което се справя много добре. И тя го доказва и на днешната репетиция със съвършено другия финал, който ни поднесе много убедително. И иска ми се също да вярвам, че няма да се осъществят прогнозите, че техниката ще я държи тепърва в нейното развитие, а че тя цялостно ще се развива като една бъдеща много добра актриса в Народния театър.

Разбира се пожелавам на всички създатели на спектакъла на добър час, да има дълги години успех спектакълът.

Но и още нещо искам да споделя. Много ценни неща чухметия два дни. Не че се занимавам или някой може да помисли, че двете със Славка много държим на нещо, което сме предложили, но хубаво наистина би било да имаме такова равнище и на мисленето си, и на споделяне на мненията си в художествения съвет, че да могат да присъствуват участващите. Никъде няма да се повтори това, което те биха успели - всеки един от участващите - да поспе сам за себе си, ако не бяха тези два съвета, да чуят това, което стана тези два дена. Лично аз да бях участвувала, и най-лошото нещо да кажат за моето изпълнение, смятам, че щеше да ми бъде само от полза, макар и с някакъв катаклизъм, който бих пре-

живяла.

А що се отнася до младата актриса, ами тогава тези, които имаха по-категорично мнение, щяха да бъдат по-внимателни. Все пак времето е друго, културното ни равнище е друго. Трябва да помислим повече да уважаваме труда на актъора и цялостната наша работа.

Това е, което исках да кажа.

КИРИЛ НЕДЕЛЧЕВ: Аз искам да споделя една тревога пред художествения съвет по посока на това, което др. Азарян преди малко завърши. Искам да се върна в оня момент, когато приемахме скиците, когато режисьорът и художникът разказаха за намеренията си и главно за механиката на спектакъла. Аз лично много добре възприех тяхното намерение, което ми се стори и виждане в реализацията как добре се намества и се вплита в драматургията и изобщо в спектакъла.

Тревогата ми е в тази посока, че след ремонта на нашата сцена се нанесе обида, която ние виждаме като реализация. Мисълта ми е за следното. В края на второ действие има едно чудесно разделяне на сцената, една дисекция, която ми се струва много подпомага спектакъла, и онази централна част, която трябва да дойде и която носи финала на пиесата, виждаме колко тромаво, колко бавно, колко мудно става всичко това.

ГРИЩА ОСТРОВСКИ: Тя не тръгна днес.

КИРИЛ НЕДЕЛЧЕВ: Струва ми се, че това отива към известен недостатък на спектакъла, а не качество, каквото е намерението на нашата постановъчна група.

Струва ми се, че ние трябва сериозно да помислим за механиката на нашия театър, за да не се изправим пред изненади в някой спектакъл, изобщо да не се получат някои промени.

Всички сме свидетели на това как успешно, как великолепно

е направено едно осветление на спектакъла, какви добри намерения има в сценографията. Но все още се прокрадват недостатъци на лошо изпълнение, на лошо създаване. Ние говорим за богатия бит, който има в картините. Но все още не прецизираме нещата докрай, все още ги довеждаме донякъде, хайде до над средното равнище. Но струва ми се, че нашият театър във високостта си към постановъчните елементи трябва да стигне до висотата на актьорското, на режисьорското и на авторското ниво.

Това исках да кажа.

ГЕОРГИ ЧЕРКЕЛОВ: Най-напред искам да кажа нещо, което на половината от заседанието, на първата част от нашето заседание, защото приемам, че това е втората част, след като гледахме само единия състав, съм длъжен да кажа изобщо за режисурата. Не вярвам, че това ще бъде кой знае колко оригинална, защото тука се казаха хубави неща, но вътрешните си режисьори ние все пак повече можем да кастрим, а към гостите е добре да се държим ако не деликатно, поне малко по-щедро.

Случаят е такъв, че гостуването на др. Островски заслужава такава щедрост. Аз съм убеден в това.

Едно второ гледане, макар че и то не е достатъчно разбира се, но доколкото допуска, показва категорично качествата на една преди всичко много интелигентна работа, на една стабилна конструкция. В едно гледане, каквото беше завчерашното, може да допуснеш, че това е на тази репетиция или голяма част от нещата са заслуга на изпълнителите. Разбира се при втори състав това се изяснява. Сега може да личи къде нещата са негова заслуга, къде намеренията му са реализирани, къде не са успели да бъдат реализирани по различни причини. Виждам - нещо, което аз лично много уважавам, което ми допада - един финес в рисунъка, виждам неговата деликатна дистанция, неговите чисто, както сме приели

да казваме, режисьорски средства са деликатни, с вкус. Не искам да изреждам нещата, те се знаят, че това е режисьорска работа.

Изобщо мисля, че театърът има един приятен контакт с този режисьор.

Аз знам как работи др. Островски, работил съм с него. То е във връзка с това, което като сигнал се чу от няколко души, колко каза, Кирчо; но мисля, че с годините не е станал по-груб и по-взискателен, а като че ли и без това работите по отношение на техника и реализация на сценография не щат на вървят. А щом не вървят в нашия театър, мисля, че на места е бил прекалено деликатен.

Какво съм длъжен да кажа за основните нови изпълнители, които виждаме на тази репетиция?

Излишно е да говоря за това, че са различни. Не биха могли в никакъв случай да бъдат еднакви двамата изпълнители на Солнес. За положителните страни на едното и на другото изпълнение се говори и аз не виждам противоречия с моето мнение. Няма и да изненадам др. Кабакчиев, ако му кажа, защото съм убеден, че той го знае, че се усеща една нервност, една неовладяност. Причината за това съвсем сигурно е незрялостта, недостатъчните репетиции, по което мисля, че е добре да помислим.

По принцип ние малко уеднаквяваме сроковете. Каквато и да е пиесата, току все^в един срок дай да я поместим. А има пиеса, която може да се помести в един срок, но друга пиеса не може да се помести. Ето тази драматургия е такава. Такава драматургия беше "Лир". И едното, и другото представление, ако в нещо си приличат при нас, е в това, че не са доотгледани в крайна сметка. Това не е мое становище. В резултат на всичките ни разговори това се получи. Все пак те не са доотгледани, не са износени, както каза Рачко, в утробата достатъчно. Това не е отчайващо нещо, ни-

кой не казва това. Но все пак не бива да стане традиция.

Бихме могли да правим известно разграничение още при планирането. И тука мисля, че др. Островски малко лекомислено се е съгласил с този срок. Това са въпроси, които много не ме занимават мен, не се отнасят и до мене, защото аз не съм толкова вътре в нещата, това се отнася повече до ръководството. Но в резултат все пак смятам, че трябва да се мисли малко по-другояче за това.

Казвам, че задължително, съвсем сигурно от това идва известна нервност, от това идва известна разточителност в жеста - нещо, което у Кабакчиев в нищо друго не личи. Той е бил вътрешно емоционален в другите неща, които прави, убедено вътрешно емоционален. Тук-там нещата са малко разпилляни от това, че му се иска, защото работата е такава, работата задължително е емоционална, но за да се събере това, трябва време, трябва да се износи, да се почувствува, трябва да се композира с такива сложни перипетии, с такива движения, с такива параболи роля.

За негативните черти на характера тука се говори доста. Ако мога да бъда полезен с нещо, искам да кажа - работата е конкретно в това, че ние го сварваме в една експозиция като човек, като личност, не се получава в театъра. Така е. Ето тука сега той вече е натрупал разни неща и това трябва да му личи. Ние знаем, че не може така да се каже. Личи си на човека Кабакчиев, че носи свой мисловен душевен сложен багаж вътрешен и ако това личи, личи. Е добре, това личи, но има конкретни неща, които трябва да се правят, за да се разбере, че този човек не е лесен, този е мъчен човек, този е лош човек. А защо е лош човек? Защото е егоист. А защо е егоист? Защото е артист, голям артист.

Какво точно имам пред вид? Имам пред вид, че още в първите му прояви по отношение към другите, контакта му с другите,

нещата са благи, остават кабакиевски. Когато каже "не", той трябва да каже "не", категорично "не", не половинчато "не". Когато отказвам нещо на тези около мене, трябва да е отказано.

Друго. Започва една сцена, която по тази линия, която е свързана с основната философска линия на образа, гледам творбата на един млад човек. А темата младите, които застрашават, е важна всички знаем, и аз гледам и това не е акцентът. Аз това не мога да разбера. Не може да не бъде важен акцент. Гледам чертежите. Я! Освен ако сте решили друго - че те не са хубави. Но аз не вярвам в такова нещо. Те са хубави, те са впечатлителни.

ГРИША ОСТРОВСКИ: Той затова ги е взел.

ГЕОРГИ ЧЕРКЕЛОВ: Те са застрашителни. Това непременно трябва да бъде акцент. Я какво ми е дал този!

Следващото. В продължението на тази линия момичето иска да ги види. Това също трябва да значи нещо опасно. Искат да останат в къщи. Също е опасно. И е развито, и е важно.

Съкровеното признание, че той се бои лично от този млад човек, е твърде голям акцент. Тука и при единия, и при другия състав - това разбира се мисля, че е по-скоро на режисьора пропуск или как да го кажа - минава, ето така си е, защото "той утре ще ме смаже"; минава между другото. Не, това да признае един голям артист, че се страхува от по-младия артист, ами тя е голяма работа! Това е страшно нещо. Сега минава малко така, между другото.

За Галя много се говори. Разбира се това е съвсем сигурна заявка не, повече от заявка за една млада актриса, която дава великолепни надежди. Само способността ѝ, която показва от едната репетиция да отиде със забележките, които Островски е направил, в това, което тя днеска направи, дава вече още по-голяма надежда че тя може, че тя е подвижна, че тя е гъвкава, че тя е жива актриса.

Съвсем сигурно е, че в тази посока е по-добро. Че тя може с по-сдържани средства да внушава тези неща.

За Жоржета. Разликата в изпълненията разбира се се налага от това, че те са съвършено различни по конструкция жени, по душевност и по способности, и по качества. Но ми се струва, че има нещо друго - че това, което е възможност на Таня, да може общо взето да е сдържано, а където е театрално, е по-ярко средството тя да го освободи и да го пусне, тука у Жоржета е нанесло поражения. Жоржета не би могла да прави това, което прави Таня. Не знам дали е само тяхна вината, но ми се струва, че др. Островски би могъл да им помогне да прибере Жужа в нейните средства. А Жужа може да прави това, което също е задължително, вярвам, за образите, за този образ.

Тука се процумя някакво опасение, че тука да не стане, че е една само лудост, ако щеш даже и със сцената с куклите. Гледайте, у Ибсен това е категорично казано - работата е почти клиника. Той не случайно не толкова в тъканта да я втъкава на философския проблем. Той не я слага. Ако трябваше да я сложи, той щеше да я оплете много навътре. Тя е нишка, но не репаваша. Тя е дотолкова, доколкото да разкрие Солнес. А това е клиника. Това е меланхолия. Това е изпепелена душа, опустошение. Това е безразличен човек към всичко.

Единственото ѝ пламъче, което още мъждука, това е чувството ѝ към този човек. Към него тя още не е безразлична. Към него тя все още храни едно нещо, което е противоречиво. То е и дразнител, а това е клиника казвам, той е дразнител. Една меланхолия се нуждае от дразнител. Той поддържа това дразнение с присъствието си. Много точно го е написал Ибсен. Когато той се появи, тя гледа да избяга. А основното събитие знаем какво е. Въпреки че не признава. Това с децата не е така. Това е основното,

което е предизвикало страданието ѝ.

И ето у Жужа тази отнесеност е в нейна сфера, а не това, което Таня може да направи. И затова ми се струва, че жужиното изпълнение е невярно в посоката, когато тя тръгне да бъде енергична. Тя проявява твърде енергия за болен меланхоличен човек. Много просто - и физическа, и всякаква енергия. От този човек имаш надежда, че той ще вземе да прави нещо, а тя може и да се съживи. Не! Не може да се съживи! И затова сцената с куклите не случайно авторът е писал - "току що бях в гробница". В гробница! Не в друго. В гробница. Току що тя е разказала и е нарисувала една гробница и в гроба е тя. Един вече умрял човек, покойник.

От тука не се получи разбира се и сцената в днешната репетиция, която е изведнъж драстичен, остър конфликт. Всичко, което е било под някаква пепел в техните излинели отношения, особено Солнес, изведнъж изкочи и се разгоряха страсти! Това мина ето така някакси...

Това разбира се кореспондира и с поведението струва ми се на др. Кабакчиев. Той се отнася към нея нежно. Аз не вярвам в това. Не вярвам, че е правилно. Той се отнася топло с нея. Аз не вярвам в това. Той може да се отнася към нея възпитано и нищо повече! За неговото страдание тя е същият дразнител. Ако я няма, той ще избие, ще полети нанякъде. Тя му пречи. Тя му пречи! Той се отпуска и го казва. А той се държи сърдечно, топло с нея. Би могъл да се държи дотолкова, доколкото тя е болен човек. Тя е болен и той знае. Така мисля,

Защо съвсем сигурно не може да се вярва, че там освен от нейна страна е съхранено нещо? Ами защото е доказано от цялата информация, която дава авторът, че той е егоист. Той е егоист! Не може да се интересува от нейното страдание, както ѝ говори, както прави декларации. И трябва да си останат декларации.

Аз мисля, че той прекалено много се занимава с нея. Това ме дезинформира, това ми обърква нещата. Не, той се занимава със себе си. Той може да се занимава само със своите страдания. Това е едно от основните неща, които правят образа негативен. Основно то. А ако той вземе така, в какво да го обвиним?! Че какво му е на човека?! Че какво му е?! Исква да прави това, онова.

Разбира се пак искам да повтора това, че северно, южно, не знам, но, другари, това не са нормални хора. А в голяма степен и в двата състава нещата продължават да звучат все пак, че това са едни добри, нормални хора. А те не са нормални. Няма да се приказва за тролове и за зли духове, ако беше съвсем сигурно това.

За Емил. Аз знам обстоятелствата, знам, че бързо е влязъл, малко е репетирал. Но какво ми се струва, че естествено може да стане, иначе не бих го казал. Повратът в образа, да научиш за себе си, че струваш нещо. И то да го научиш от такъв човек. Той се респектира от Солнес, той го уважава, той го мрази и го уважава. Той го ненавижда и се страхува от него. И този авторите му признава: тебе те бива. Ами свърши! Каквото дотогава е играл Емил, трябва да отиде на кино. И трябва да започне да играе друго. Така че струва ми се задължително трябва да бъде акцент: "разбрах, че той ме е държал, защото ме цени". Никаква там пикла годеница не го интересува. Мене!

Ако освен, казвам, сте решили, че работата не е категорична, че той не е артист. На мене ми се струва, че интересното е да бъде артист. Той е майстор. Той утре ще бъде архитект. Той ще строи. Тогава си струва. Иначе той не би се уплашил. Иначе той не би казал "ще ме смаже утре".

Просто ми се струва, че не е достатъчно разрошена гаргат И това, че "разбрах, че той ме цени" - на това трябва да бъде

подчинено поведението му до последния момент. С ужаса, че се качи, че все пак успя да се качи.

Това е, което имах да кажа.

ЧАВДАР ДОБРЕВ: Вчера се изказах доста просторно. Сега ще кажа няколко думи. Струва ми се, че най-важното за днешния художествен съвет е, че е сменена интонацията. Това не е случайно. Аз колкото вярвам, че в резултат на една допълнителна репетиция нещата са изменили посоката, толкова и не вярвам. Струва ми се, че основната причина е участието на другия Солнес - на Кабакчиев като изпълнител, който действително в един по-романтичен план, но решава основни проблеми на вътрешните взаимоотношения в пиесата с оглед на основната цел.

В предишния спектакъл според мене тревогата и сега трябва да си остане, богати актьорски възможности на най-високо равнище разбира се, каквото може да създаде нашата нация, но възможностите, които и режисурата не е успяла според мене да ги подчини на целите, които тя преследва.

Аз продължавам разговора за това, че там в същност един стар, умен, скептичен мъж се среща с едно младо момиче и между тях реални отношения и връзки няма. Аз не знам как ще бъде преодоляно това и според мене това не е въпрос дали си знаеш текста или не си знаеш текста, а е въпрос на това доколко си ангажиран с проблемите така, както Кабакчиев е ангажиран, и доколко ти можеш със сценична вяра или как се наричаше това понятие, т.е. доколко можеш да повярваш, че това момиче е може би принцесата в твоя живот или това е човек, който може тебе да те преобрази.

Аз имам чувството, че в първия спектакъл това основно взаимоотношение е нарушено доста катастрофално. Днеска просто друга е картината. И проблемите в една логика излизат на преден план.

С две думи на миналия художествен съвет имаше откровеност но имаше и тревога. Аз смятам, че тази тревога беше основателна.

Днешното представление дава надежда за един успех в Националния театър, като явно, че сега тази втора част, след като госпожа Солнес излиза с прислужницата, не е решена, това е според мене основен недостатък и то защото Кабакчиев продължава да игра в този романтичен план с отношение към света, към другия, а вече в тази втора част става въпрос за изповед.

Всичко това трябва да бъде обърнато към самия него, може би даже тя или той, някой ще го слуша, но той в същност на себе си разказва за нещата, които са съдбовни за него. А тука той имаше бих казал едно красноречие, показните качества на романтизма - нещо, което да кажем може да напомня в негово изпълнение Димитров, д-р Бранков и т.н., но за съвсем други неща става въпрос в тази втора, много възлова, даже най-възлова с оглед на идеята на пиесата. На мене ми се иска всичко това да бъде проблем на една изповед, свързана разбира се със съдбата, със съвестта на героя.

Това е, което имам чувството, че решително трябва да се преодолее от страна на Кабакчиев. И аз тогава забелязах, че изпълнението на младата актриса се разколеба и затова мисля, че е много важна ролята на майстор Солнес с оглед на изпълнението на младата актриса ^{тъй като} там, където майстор Солнес е неверен, неверни стават и ответните така да се каже реакции.

Аз бих препоръчал и ако режисьорът смята тази забележка основателна, да помислят върху това с оглед на всичко онова, което те са постигнали.

ПРЕДС. ДИКО ФУЧЕДЖИЕВ: Но ти не отбелязваш заслугата на Кабакчиев за младата актриса, че днеска... Това е само една забележка в отрицателен смисъл.

ЧАВДАР ДОБРЕВ: Не, напротив, аз я правя в отрицателен,

като подчертавам, че там, където той е верен, виждам, че самата актриса вече по друг начин играе. В този смисъл обвиненията ми са към първия изпълнител. И като казвам, че не е въпрос само на ненаучване на текста, но и на това, че той играе, както каза моят приятел, един от критиците, тука, дядо и внучка.

ГЕОРГИ ЧЕРКЕЛОВ: Ако му го кажеш, ще видиш! /Веселост/

ЧАВДАР ДОБРЕВ: Така казаха мои колеги. Аз не го казвам това. Но ми се струва, че Чапразов, който е толкова богат като натурел, така добре уловил скепсиса, това, което вие говорите за отрицателното в героя, така богато тонално, професионално, жалко че той не играе майстор Солнес. Ако бих казал навлезе в тези основни и се държат основните структурни звена на творбата.

Аз съм съгласен сега вече с оглед на едно дообогатяване със забележката, която направиха Черкелов и Азарян специално за втората смърт, т.е. за вината на Солнес. За това дообогатяване според мене това е нужно, това може да стане, това го има заложено в изпълнението. Просто трябва да бъде доразвито.

При Галя ми се струва, както тука преди малко другарят директор каза, че наистина днеска аз го обяснявам тъкмо с изпълнението на Кабакчиев, вече на друго равнище решава проблемите си. При нея има една опасност, че тя като че ли почва от формата и отива към съдържанието. Някъде остава при формата, т.е. при поза та, при жеста и т.н. Просто доизвървяването на този път би трябвало да ѝ се помогне.

След това ми се струва, че днеска за разлика от миналия път се появи една очевидно по-голяма слабост от показност и декламационност в днешния спектакъл. Ако смятате, че това е така, би трябвало също да се преодолее. Аз смятам, че това е възможно.

СЛАВКА СЛАНОВА: Повече се обръщат към публиката.

ЧАВДАР ДОБРЕВ: Има повече от миналия път днеска деклама-

ционност. Просто помислете, ако смятате, че това е така.

Струва ми се, че забележката на Рачко Ябанджиев за музиката, за това, че музикален човек трябва да вмъква тези музикални репризи, с музикално ухо там, където трябва да се затихва, наистина да се затихва, тука трябва да се доизпрецизират така нещата.

За костюма на момичето. Аз разбира се мисля, че днеска първо е по-добре с перуката безспорно, решително променя нещата. Мисля, че би трябвало да се направи още някаква крачка, режисьорът би трябвало да помисли, но сега тези задни части изпъкват, въобще как да ви кажа, не е естетично, не е красиво. Аз не знам как трябва се реши наистина, тя си е вече научила движения...

НИКОЛАЙ НИКОЛАЕВ: Задните части ще си останат. /Веселост

ЧАВДАР ДОБРЕВ: Не, чакай сега, вие може да се смеете на всичко това, ние може и да не го кажем, но искам да ви кажа, че е грозно.

Има един друг проблем. Когато запазваш все пак един костюм, верен на времето, с тези дънки, с какво се мотивира, че единия герой разрушаваш бих казал това, което си го приел като принцип, да спазваш все пак един исторически принцип в костюма. Може би до известна степен. На какви основания го нарушаваш драстично. Може би това трябва да се обясни. Може би тука съм краен, несправедлив, но за мене не е точно ясно в момента.

И с две думи, и с това приключвам, днешното представителство твърде радикално промени отношението ми към спектакъла. Аз няма да го скрия, оня ден бях доста скептично настроен към бъдещето на тази постановка. Но в същото време ми се струва, че тези слабости, за които се говори, в това кратко време трябва да бъдат преодоляни.

Що се отнася до сроковете за релетиции, безспорно сте

прави. Винаги е по-добре повече да се работи. И в същото време тука става въпрос за слабости, каквито даже нашите най-големи актьори общо взето си ги носят от една в друга постановка.

Преди малко се каза, че др. Кабакчиев в другите постановки е бил много по-точен бих казал. Да това е така. Но в редица постановки бидейки точен, той е бил по-красноречиво буквален, по-външен бих казал. И аз съм на мнение, че това е една от сериозните роли като актьор, в които съм го виждал досега.

В този смисъл нещата са по-сложни.

С това приключвам.

ПРЕДС. ДИКО ФУЧЕДЖИЕВ: Друг кой иска да се изкаже?

Режисьорът иска ли да каже нещо?

ОТГОВОР НА РЕЖИСЬОРА

ГРИША ОСТРОВСКИ: Да.

Завършвайки един етап от работата, т.е, репетиционния, бих искал специално да подчертая, че имах много голямо удоволствие с работата с актьорите. Трябва да кажа, че както с единия, така и с другия състав, ако не беше по-малкото време, което имах ме, ние можехме да работим още дълго и ми се струва още много интересни и хубави неща да постигнем, защото имаше много голямо разбирателство между нас.

Аз тръгнах с много голям страх по отношение на актьорите и на работата си тука и така се получи, за моя радост бих казал, защото иначе много трудно бих могъл да работя, че ние взаимно един на друг си създадохме много хубави мигове на репетиции.

Във връзка с това искам да кажа две неща.

Първо, струва ми се, че трябва да се обърне сериозно внимание на целия български театър, но най-вече на Националния

театър, че репетицията е най-важното нещо. Хигиената и грижата за репетицията, самата репетиция е доста подценена. Ние бързаме, на бройки ги правим, бързаме където и както и да е, с неготова сцена, с пожарникарите, които не само по време на представление, но и на репетиции, с шумовете, с гирултиите, с всичко друго, което е около репетицията, да ни отменат радостта от едно сериозно задълбочено и съсредоточено работене.

Едно нещо ми направи също така впечатление. Ние почваме в 9. Рано е. Актьорите не са готови за 9 часа за репетиция. И когато почнахме ние в 9 и половина, беше добре. Не мога да разбера тука театърмайсторите, които са невъзпитани, са по-важни от актьорите, пожарникарите ми спират репетициите и хиляди и хиляди други неща с които се сблъскахме.

А ми се струва, че и самите актьори някакси, въпреки че има само малки рецидиви в моите репетиции, не винаги са готови да знаят етапа на репетицията и изискванията, които те трябва да си поставят сами към себе си, за да вървят нататък.

И точно когато ние това го определяхме, когато трябваше да почнем да репетираме, идваше някой, който ни спираше и ни прекъсваше репетицията. Времето ли ще бъде, не знам какво си, кодекси ли ще бъдат, хиляди неща, които не създават истинска докрай творческа работа. А репетицията според мене е нещо извънредно много съществено.

И второто нещо, което искам да кажа във връзка с репетициите. Трябва да кажа, че аз извънредно много благодаря на двамата главни изпълнители. Трябва да ви кажа, че Чапразов си знае ролята на изуст, текста. Много рано го научи. Той знае. Той знае и етапите. Има у него една по-голяма сложност на характера, която му пречи да се отпусне, която не иска да си признае, че някоя неща трябва да преодолее, за да почне да работи както трябва.

Вие знаете нещата много по-добре от мене.

Но аз трябва да ви кажа, че у Чапразов аз вярвам и се надявам, че ще се постигнат неща, той показва някои неща, които ще бъдат завидни за него, а ми се струва и в представлението.

Жалко е, че репетицията мина така завчера. Тя не беше една от добрите му. Жалко че се уплаши суфльорката, трябва да кажа аз знам какво нещо е дамо три пъти да чуеш суфльора на едно представление, за да ми се отще, а камо ли през цялото време успоредно да върви с него един суфльор. От това по-голямо зло не можеш да направиш на един актьор и на едно представление и вече въобще губиш пусулата, за да можеш гледаш нататъка. И аз искрено съжалявам, че той изпадна в такова положение, защото той с работата си с всеотдайността си, с възможностите си и с това, което вярвам, че ще покаже, заслужаваше по-добра участ на художествения съвет бих казал.

Разбира се не трябва да се забравя, че и неговият сложен характер си му се и отплаща бих казал. Ако той наистина всецялостно, аз не мога да кажа, че той всецялостно не работеше, но ако той от време-навреме не си позволява своите недостатъци на характера да доминират над качествата, над таланта му, то би било нещо много значително това, което той ще прави и което може още тепърва да прави.

Много благодаря на др. Кабакчиев, който извънредно много ми помогна, още от самото начало се разбрахме, че той би направил онези неща, които упоритостта на характера на Чапразов не биха ми дали възможност докрай да развия в работата. И в това отношение днеска той и мене ме реабилитира, за което извънредно много му благодаря.

Но трябва да кажа, че и неговите репетиции бяха малко. И трябва да кажа, че неговата изключителна заетост извън театъра

с която той не може да се пребори и да я скъса, не му позволи пък да направи и онези неща, за които вие днеска го укорявате или смятате, че още не е постигнал.

Много бих искал, дано да се удаде това на актьорите, да могат по-нататъка да не се откажат от онова, което сме почнали, за да можем да го довършим.

Това е по отношение на главните изпълнители, а аз бих казал и за всичките изпълнители по-нататъка.

Разбира се има и лично мои грешки, за които вие обвинявате актьорите, и аз направо бих ви казал, че това фронтално говорене е мой дефект. И друг път съм усещал, че не трябва да го правя и не знам защо го искам от актьорите и добре че ми го казвате навреме. Трябва да го махна. Аз го правя и от друго. Аз искам друго. Имаше по едно време на репетициите прекалено много общуване на пиране и на гледане, т.е. за да бъдем много органични, прекалено много общуване. Като исках да откъсна малко и Галя или да кажем самите изпълнители да отидат малко да се отлепят от булвалното общуване, карах ги да отиват по-директно да говорят.

Същото е и за Жоржета. Аз не съм съгласен с дългите разиквания тука специално на Черкелов по отношение на Жоржета и на отношението на Солнес към нея, но сега няма да го разисквам.

Просто си мисля, че една от основните теми, едно от основните неща, заради които е създаден спектакълът, това е чувството на вина на Солнес пред нея, чувството на вина! Малко е той да е само нежен. Това е чувството, как да ви кажа, това е целият онзи процес, който се създава в цялата драматургия на Ибсен, който възкресява античната трагедия по нов начин, т.е. всички онези неща, които са се случили, сега наново като че ли се преразказват и стават много по-тежко бремене за самите действащи лица. И онова, което е пружината за взаимоотношенията в пиесата въоб-

ще, което определя самия Солнес в средата му, това е голямото му чувство за вина бих казал в трагически аспект, в аспект класически, античен аспект. И това трябва още да се търси и да се постига. Ако то е само недостатъчно изразено, ако то е още бих казал сервилно, но то е ужасът от онова, което той бърка и което не може да преодолее. Там е въпросът.

Конфликтът у Солнес е много сложен. От една страна, той много добре съзнава и това е точно голямата личност, че той има съвестта да разбере своя жизнен път бих казал, цялата сложност на своето поведение.

И от друга страна, да няма силата да го преодолее. Това е много страшният конфликт, който го раздира. И той не го преодолява поради още един кълн, който лежи в неговия характер. Това е, че той иска да направи безумния скок към безсмъртието. Той чувства, че има силите и затова идва Хилде. Хилде идва не само като негов катарзис, но Хилде идва като последната пружинка, която ще му даде възможността все пак да отиде към безумието, т.е. да се пребори с бога, да се пребори с бога и в себе си.

Това е една от основните теми въобще в цялата скандинавска литература. Това е цялото мислене, ако мога така да кажа, на Бергман.

Разбира се трябва да кажа, че това още е рано да дойде, не е дошло в спектакъла. И не знам, това, което казва др. Вучков че представлението е студено, той си отиде преди това, първо, не съм съвсем сигурен дали не е прекалено субективно по отношение на самия мене неговата субективност и да гледа всичко прекалено скептично това, което аз правя, и затова да му се струва, че е толкова студено представлението, защото повечето хора ми казаха, че е обратното, че е прекалено въздуващо. Не мога да разбера.

Но има друго нещо може би, същото, за което аз говорих -

за тази романтичност или приповдигнатост, тази лиричност пък за която говориха миналия път хората, тя трябва да дойде, тя трябва да се постигне и тя не бива да дойде по линията на театралното изразяване, на театралното постигане, а тя трябва може би да дойде по пътя на натрупването на емоционално, идейно-художествени-те пластове, и аз не знам как да кажа, у актьорите. Т.е. все пак аз трябва да кажа бремето на обстоятелствата, просто казано, у актьорите, които постепенно от представление на представление, от репетиция в репетиция тръгваха ми се струва доста бързо напредваха.

Но това е много ранен етап за това представление. Все пак трябва да кажа страшно ранен етап е да искаме ние всичките тези крайни неща да се постигнат.

Разбира се тука има и много неща, по които нито аз съм съгласен с опонентите си, ако мога така да кажа, нито те ще се съгласят с мен. И няма нищо лошо в това. Има различна логика и различно мислене.

Но онова, което трябва да постигнем, трябва да кажа решително не сме постигнали. И всички много добре знаем. Аз влизам в стаята на Кабакчиев и той сам ми каза. Аз му казвам: доволен съм. Той казва: не, не е станало това и това. Ние сега няма да си издаваме кухнята. Но ние много добре знаем, че много неща не са станали, но те и не могат да станат. Това е въпрос, аз пак казвам, на температура, на репетиция. И ако ние сериозно мислим за представленията, то ние трябва да продължаваме да репетираме. Ние трябва да продължаваме да търсим тези моменти, ние трябва да търсим баланса.

И на мене ми се струва, че когато се говори за Любомир Кабакчиев, че той има едното, а няма другото, а утре той ще има това, а няма да има другото, това е много сложното изграждане

на такава сложна бих казал вътрешна душевност и у двамата. Ако пък има нещо у Чапразов, което е свойствено на неговата фактурност бих казал, на неговата експресивност, вътрешна сила, ние не можем да го искаме, и това е хубавото, че двамата са толкова различни и трябва да се стремим и едното, и другото някакси да прелива или пък да намерим онези най-верните моменти, които създават единия Солнес и които пък ще създадат отликата от другия изпълнител на Солнес. Но това са процеси.

И все пак не мога да разбера или може би пристрастно говоря за самия себе си, понякога ми се казват такива неща, като че ли абсолютно никога не съм мислил и съм не ученик, а в предверието на работата и даже понякога сам се чудя как съм допуснал такива неща да ми се казват! Но както и да е, това е друг въпрос. Много пъти съм си мислил, но изглежда това е свойство на излъчването ми, че може какво ли не да допусна.

Например какво си мислите вие, че аз не мисля отвсячки гледни точки какво представлява Галя и какво трябва да се прави с нея и как трябва да се постъпи и всичките проблеми около Галя не са били повече у мене, за да трябва да ми се казват елементарни неща за нея!

Джинсът е по необходимост, не е по художествени или освременяващи изисквания. Моля ви се повече не искам да говоря по този въпрос. Защо? Разрешете ми да го запазя за себе си. Но той е една необходимост.

Трябва да ви кажа, че аз Галя я облякох, вчесах и направих във всички хиляди варианти, които вие ми предлагате. Бъдете сигурни, че съм го направил повече от вас.

ГЕОРГИ ЧЕРКЕЛОВ: Джинси не си й сложил.

ГРИЩА ОСТРОВСКИ: Аз ги бъркам тези понятия.

ГЕОРГИ ЧЕРКЕЛОВ: Джинси й сложи. Не ги бъркай.

ГРИНА ОСТРОВСКИ: Нима вие мислите, че аз повече не страдам за пищността ѝ и за повечето или по-малкото неща по отношение на основното действащо лице? Но това да оставим настрана.

Все пак аз мисля и се радвам, че днеска тонът по отношение на нея най-вече и по отношение на актьорите беше малко по-добър, което ми дава известно удовлетворение, че все пак специалистите, тези, които ни съдят, могат да видят онова, което се прави и как се прави, защо се прави и могат да го видят тъкмо както професионалисти.

Аз бих искал още един път да благодаря на всички, които работиха с мен, на всички, които ми дадоха възможността да работя. И трябва да кажа, че аз съм на средата на пътя. Това ми дава възможност някои сериозни бележки, които се направиха, бих казал някои пропуски, които не съм видял, не съм и толкова маниа да си мисля, че всичко съм видял, с течение на времето да ги довърша в работата.

Това е.

ЗАКЛЮЧИТЕЛНО ИЗКАЗВАНЕ

ПРЕДС. ДИКО ФУЧЕДЖИЕВ: Аз ще кажа само няколко думи, защото струва ми се, че ще бъде неуместно да се простирам в широки разсъждения след сериозното и задълбочено обсъждане, което беше направено на двете представления на тази постановка.

Естествено се налага изводът, че художественият съвет в резултат на тези обсъждания смята, че има среща с едно добро представление и приема постановката на "Майстор Солнес" с тези уговорки, които и самият режисьор др. Грина Островски сега тука в последното си изказване направи, за онази работа, която предстои и която до голяма степен е естествена за всяка нова поста-

новка.

Искам да отбележа, че той с един добър вкус и в добър стил използва всички компоненти на театралното изкуство, имаме среща с една много добра сценография, с хубави стилни костюми, с една музика която е в основните гами на скандинавската музика, и с великолепните актьори на нашата трупа, като се започне от големите майстори като Андрей Чапразов и се свърши с нашата нова актриса Галина Ганчева, успя да създаде едно представление, което наистина на два пъти вече имаме възможност да констатираме, беше посрещнато добре от нашата публика.

И в критичните бележки, които бяха направени тука в това просторно обсъждане на двете заседания, са също резултат на едно сериозно отношение на присъстващите и на сериозни заявки от страна на режисьора в неговата постановка, на актьорите, на сценографията и на музиката.

Искам да отбележа, че и на мен миналото представление също, както каза Юлиан Вучков, малко ми студенеше. Струва ми се, не струва ми се, аз го казах още в началото, днеска нещата имат едно положително и добро развитие и бих искал режисьорът и актьорите по-нататък да работят в посока за едно по-тясно сливане на сцената със зрителната зала, за едно по-сериозно извеждане на драмата на ибсеновия герой, която е една много дълбока и сериозна драма, на тези основни взаимоотношения между нашата млада актриса и майстор Солнес, както разбира се и взаимоотношенията с останалия персонаж на сцената.

Искам да отбележа, че времето наистина не беше или може би не е достатъчно. Режисьорът ми каза това и преди, той не го казва само тука. Но това е една наша практика, по която аз ще си позволя само няколко думи след като приключа.

И така художественият съвет приема постановката на "Май-

стор Солнес" и аз пожелавам на целия колектив на добър час.

Другари, понеже ние сме художествен съвет и се повдигна въпрос тука за количеството на репетициите, искам да кажа две думи. Ако беше тука др. Васил Стойчев, който е партиен секретар, аз щях да ви остава вие да дискутирате с него, защото ако забелязахте, неговото главно изказване тук беше за дубльорствата в театъра, за това, че всички роли трябва да бъдат дублирани и за това, че Гриша Островски е трябвало да постави дубльори и на другите роли, което е единият елемент, който сам по себе си поставя въпроса за дължината на репетиционния период.

От друга страна, в този театър съществуват 80 души актьори, които трябва да работят. Аз много по-спокойно ще си живея, ако ние правим на сезон спокойно две или три постановки на големата сцена. Знаете, че проблемите са два пъти по-малко, отколкото при сегашната ситуация, когато ние работим с едно друго напрежение.

Искам само да обясня на художествения съвет, който е тука постоянно в театъра, че нещата са много сложни и комплицирани. Те са свързани с дубльорства, те са свързани със заетост на трупата и проблемите в последна сметка не опират до художествения съвет, а до директора, който освен художествените задачи, не се стеснявам да го кажа, трябва да решава и социални задачи. Нещо, което не зависи от мен, което не е нито мое желание, нито моя воля, а което е свързано с една обстановка, която е известна на всички вас тук.

Разбира се аз приемам тези неща, които се казваха, свързани с репетиционния период, но очевидно, когато оценяваме тези неща, трябва да имаме пред вид цялата сложна ситуация, в която се намираме и в която работим, и многостранността на проблемите, които трябва да решаваме.

Друго аз нямам какво да кажа. Искам само да помоля художествения съвет да приеме категоризацията на "За честта на пагона" и на "Борци".

Предлага се следната категоризация на ролите и изпълненията в постановката "За честта на пагона":

Владимир Панов - Константин Цанев - 1,5 точки

д-р Драгомир Добревски - н.а. Любомир Кабакчиев - 1,5

Петър Бисеров - Андрей Чапразов - 1,5

Весела Бисерова - Виолета Бахчеванова - 1,5

Станислава - Красимира Петрова - 1,5

Димитър Брусев - Иван Кондов - 1,5

Лазар Ладозов - Рачко Ябанджиев - 1

Пано Витанов - Георги Георгиев-Гец - 1

Дена - Ружа Делчева - 1

Драгомир Добревски - Георги Гайтаников - 1

Тинка - Росица Данаилова - 1

Михаил Зарбев - Юри Ангелов - 1

Неда Коларова - Славка Славова - 1

Владимир Савов - Васил Стойчев - 1

Велизар Попов - Сава Хашъмов - 1

Иван Горбанов - Ганчо Ганчев - 1

Георги Милушев - Атанас Воденичаров - 1

Васил - Михаил Петров - 1

Стефан Гавазов - Соломон Аладжем 0,75

Петко - Георги Мамалев - 0,75

Оратор - Славчо Митев - 0,75

Това са предложенията, които ми са направени за категоризацията на ролите.

Имате ли някакви съображения?

Другарю Филипов, с Вас съгласуваха ли?

ФИЛИП ФИЛИПОВ: Да, ние го правихме заедно.

ПРЕДС. ДИКО ФУЧЕДЖИЕВ: Аз смятам, че е справедливо.

Няма възражения.

Предлага се следната категоризация на ролите и изпълненията в постановката "Борци":

Архонти - Славка Славова - 1,5 точки

Роза - Таня Масалитинова - 1,5

Антигона - Жоржета Чакърова - 1,5

Казановас - Велко Кънев - 1,5

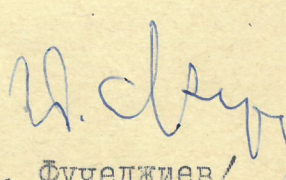
Амфореас - Антон Радичев - 1

Има ли някакви съображения и възражения? Няма.

Закривам заседанието на художествения съвет.

/Закрито в 15,25 часа/

ПРЕДСЕДАТЕЛ:

/Д. Фучеджиев/

СТЕНОГРАФ:

/Л. Лазов/